

NUORTEN AIKUISTEN TYÖELÄMÄTRANSITIO KO- RONAPANDEMIAN AIKANA

Mimi Vihavainen
Maisterintutkielma
Sosiologia
Yhteiskuntatieteiden ja filo-
sofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2021

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Mimi Vihavainen	
Työn nimi Nuorten aikuisten työelämätransitio koronapandemian aikana	
Oppiaine Sosiologia	Työn laji Pro gradu
Aika 24.5.2021	Sivumäärä
Tiivistelmä <p>Tutkielmassani käsittelen nuorten aikuisten työelämätransitiota ja sen muutoksia koronapandemian keskellä. Nuorten asema opiskelusta työelämään siirryttäessä on epävarma ja prosessina siirtymä on hyvin yksilöllinen. Siirtymävaihe on myös herkkä yhteiskunnallisille muutoksille ja siihen vaikuttavat muuttuvat yhteiskunnalliset olosuhteet sekä kriisit. Koronakriisi on aiheuttanut eri alojen opiskelijoiden kesken eriarvoisuutta muuttuneiden työtapojen sekä työvoiman kysynnän muuttuessa. Muutokset vaikuttavat suoraan eri alojen työntekijöiden kysyntään sekä vaativat nuorelta ongelmanratkaisukykyä, resilienssiä ja kykyä toimia itsenäisesti. Tutkielmassani käsittelen nuorten aikuisten kokemuksia työelämätransitiosta ja sitä, millaisina he kokevat omat työllistymismahdollisuutensa omalla alallaan tänä päivänä.</p> <p>Tutkielmassani tarkastelen nuoruutta ikävaiheena sekä työelämätransition erilaisia piirteitä ja merkityksiä nuorille. Heijastan tämän ikävaiheen suhteessa kriiseihin sekä resilienssiin ja käsittelen myös koronapandemian aiheuttamia muutoksia tämän päivän työelämässä. Tein pro gradu -tutkielmani CoronaConsumers-tutkimushankkeessa ja käytän aineistonani hankkeessa keräämäämme ryhmähaastatteluaineistoa, joka koostuu kuudesta ryhmähaastattelusta yhteensä neljästä tarkastelemastamme alakokouksesta. Olemme haastatelleet yhteensä 29 nuorta, jotka ovat opintojensa loppuvaiheessa tai koronapandemian aikana valmistuneita, jolloin pandemialla on ollut vaikutuksia heidän valmistumiseensa tai sen jälkeiseen työnhakuprosessiin. Analysoin aineistoa teemoittelun sekä fenomenologisen eli kokemusta korostavan analyysitavan avulla ja puran tulokset alakohtaisesti jäsenneltyinä. Tutkielmassa tulin siihen tulokseen, että työelämätransitiovaihe on ollut haastateltavien mielestä aiempaa huomaamattomampi konkreettisten siirtymäriittien, kuten valmistujaisjuhlien, puuttuessa kokoontumisrajoitusten johdosta. Myös humanistis-yhteiskuntatieteellisissä haastatteluryhmissä koettu epävarmuus työllistymisestä oli suurinta ja lääketieteiden ja psykologian ryhmissä pienintä.</p>	
Asiasanat: Työelämätransitio, nuoruus, kriisi, resilienssi, koronapandemia, fenomenologia, kokemus	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
1.1	Tutkimuskysymykset	6
1.2	Tutkimuksen toteutus	7
2	SIIRTYMÄ KOHTI TYÖELÄMÄÄ	10
2.1	Pidentynyt nuoruus	11
2.1.1	Myöhentynyt aikuistuminen	12
2.1.2	Kehitystehtävät	13
2.2	Työelämätransitio ja sen muutokset.....	15
2.2.1	Siirtymä ja työelämä.....	17
2.2.2	Työelämätransitio minänluomisprosessina.....	19
3	JATKUVA SOPEUTUMISPROSESSI.....	22
3.1	Kehitys kriisien keskellä.....	22
3.1.1	Finanssikriisi 2007–2009	24
3.1.2	Ilmastonmuutos	25
3.1.3	Koronapandemia	26
3.2	Muutokset työ- ja arkielämässä pandemian aikana.....	28
3.2.1	Arkielämä verkossa.....	29
3.2.2	Muutokset työ -ja arkielämässä koronapandemian aikana.....	31
3.2.3	Pandemian vaikutukset nuorten talouteen ja itsenäisyyteen	32
4	TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN, AINEISTO JA METODIT	36
4.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	36
4.2	Aineiston kuvaus	37
4.3	Metodit ja analyysitavat.....	38
4.3.1	Teemoittelu.....	39
4.3.2	Fenomenologinen analyysi	41
4.4	Oma asemoituminen.....	42
4.5	Tutkimuksen eettisyys.....	43
5	TUTKIMUSAINEISTON ANALYYSI JA TULOKSET	45
5.1	Analyysin kuvaus	45
5.1.1	”Vihdoinkin kunnan digiloikka!”	47
5.1.2	”Pitää siirtää toiseen ajankohtaan unelma tuhlaailusta”	49
5.1.3	Työn ja henkilökohtaisen elämän ristiriita	51
5.1.4	Opintojen muuttuneet suoritustavat ja vaatimukset	52

5.1.5	Työelämään siirtyminen.....	55
5.2	Tulokset	57
5.2.1	IT -ja kauppätieteitä opiskelleiden ryhmät.....	58
5.2.2	Psykologien ryhmä.....	60
5.2.3	Lääketieteiden opiskelijoiden ryhmä	62
5.2.4	Humanistis-yhteiskuntatieteiden opiskelijoiden ryhmät.....	64
6	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	67
7	KESKUSTELU	70
	LÄHTEET	73

1 JOHDANTO

Nuorten aikuisten siirtyminen opinnoista työelämään on jo pitkään ollut muutoksessa, johon ovat vaikuttaneet monenlaiset tekijät, kuten erilaisten opinto- ja urapolkujen mahdollistuminen ja yleistyminen sekä työelämän muuttuneet vaatimukset ja edellytykset. Työelämän muutokset ovat olleet viime vuosikymmenien aikana hyvin suuria ja työelämää värittää yhä enenevässä määrin töiden epävakaus ja lyhytaikaisuus. (Melin & Nikula 2003, 261). Elämänvaihe on monille nuorille aikuisille täynnä muutoksia, joista suurin osa liittyy opintojen päättämiseen, valmistumiseen sekä työelämään siirtymiseen, jota voimme myös kutsua työelämätransitioksi.

Myös olosuhteiden muutokset sekä erilaiset kriisitilanteet vaikuttavat nuorten aikuisten työelämätransitioon. Usein nuoret ovat myös muutosten kannalta muita ikäluokkia heikommassa asemassa, sillä heillä ei ole vanhempain ikäluokkiin verrattuna esimerkiksi taloudellista pääomaa tai valmiuksia sopeutua muuttuviin tilanteisiin yhtä joustavasti. (Silinskas ym. 2021, 3–4). Tutkielmassani tarkastelen erityisesti vuonna 2019 alkunsa saaneen ja vuonna 2020 levinneen koronapandemian vaikutuksia nuorten työelämätransitioon sekä eri alojen opiskelu- ja työllistymismahdollisuuksiin. Vuonna 2020 puhjennut koronakriisi tekee siirtymästä työelämään hyvin erilaisen kuin aiemmin. Myös opintoalasta sekä elämäntilanteesta riippuen työllistyminen sekä opiskelu ovat hyvin erilaisia aiempaan verrattuna. Osaltaan koronakriisi on luonut myös eriarvoisuutta työmarkkinoille, sillä eri alojen työntekijöillä ja opiskelijoilla on aiempaa eriytyneempi kysyntä työmarkkinoille;

tietyiltä aloilta työllistyminen on varmaa ja turvattua, kun taas toisilta aloilta valmistuminen ja työllistyminen on epävarmempaa ja vaatii entistä suurempaa vaivannäköä ja erottautumista. Tällaisissakin tilanteissa nuorten aikuisten sopeutumis- ja muuntautumiskykyä tarvitaan, jotta muuttuvan työelämän vaatimukset ovat heidän osaltaan saavutettavissa.

1.1 Tutkimuskysymykset

Loppuvuodesta 2019 alkunsa saanut koronavirus, COVID-19, on vaikuttanut kaikkien elämään erityisesti vuosina 2020 ja 2021, jolloin tauti levisi nopeasti aiheuttaen hengitystieoireita, infektioita sekä korkeita kuolleisuuslukuja. (Nathiya ym. 2020, 1). Viruksen leviämistä estävät toimet, kuten hygieniamääräykset, turvavälit, matkustusliikenteen vähentäminen sekä tapahtumien peruminen ovat vaikuttaneet kaikkiin lyhyessä ajassa hyvin paljon. Koronasta aiheutuvia muutoksia on monia, ja tutkielmassani tarkastelen sen vaikutuksia nuorten aikuisten ajatuksiin ja kokemuksiin muun muassa taloudelliselta kannalta, läheisten sosiaalisten suhteiden osalta, digitaalisten työkalujen osalta sekä suhteessa opintojen päättämiseen, valmistumiseen ja työelämään siirtymiseen. Tutkimuksessani kysyn,

1. Miten koronapandemia on vaikuttanut nuorten korkeakoulutettujen aikuisten kokemuksiin työelämätransitiosta?
2. Miten eri alojen opiskelijat kokevat oman työllisyystilanteensa suhteessa muihin aloihin?

Koska muutokset yhteiskunnallisesti ovat olleet hyvin suuria lyhyessä ajassa, on relevanttia tarkastella sitä, miten kyseinen maailmanlaajuinen kriisi on vaikuttanut jo itsessään haastavaan elämänvaiheeseen ja kuinka kriisin keskellä on päätetty toimia parhaimmalla tavalla. Peilaan havaintojani myös muihin globaaleihin kriiseihin, jotka ovat vaikuttaneet osaltaan myös niiden aikaisiin nuoriin aikuisiin ja heidän

siirtymäänsä opinnoista työelämään. Sekä ilmastokriisi että vuoden 2007–2009 finanssikriisi ovat vaikuttaneet osaltaan myös tutkimuksessani haastateltujen nuorten aikuisten ikäluokkaan ja vallitsevaan taloustilanteeseen ja olosuhteisiin, ja siksi niitä on tarpeellista tarkastella lähemmin. Vastaavanlaiset kansainväliset kriisitilanteet toistuvat ja kiertävät kehää, mutta niiden vaikutuksia on hyvä tarkastella siksi, että niitä voitaisiin ennakoida ja niihin voitaisiin valmistautua paremmin. On myös perusteltua tarkastella sitä, miten vastaavanlaisiin kriiseihin suhtaudutaan alati muuttuvassa maailmantilanteessa.

1.2 Tutkimuksen toteutus

Tein opinnäytetyöni CoronaConsumers -hankkeessa (Suomen Akatemia, 2020–2021), osan tutkimusaineistosta muodostavat fokusryhmähaastattelut. Haastattelimme yhteensä 29:ää iältään 24–31-vuotiaita nuoria aikuisia, jotka ovat valmistumassa tai vasta valmistuneet yliopistosta ja ovat siirtymässä työelämään koronan aiheuttamien työmarkkinamuutosten alaisina. Haastateltujen joukossa oli myös yksi ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut. Koronapandemian aiheuttamat muutokset työelämätransitioon voivat olla sekä konkreettisesti työllistymiseen vaikuttavia että henkiseen jaksamiseen vaikuttavia seikkoja, jotka voivat olla positiivisia tai negatiivisia, kuten esimerkiksi luottamus omalta alalta työllistymiseen tai epävarmuus työn saantia tai siinä menestymistä kohtaan. Erityisesti loppuvaiheen opinnot on monella alalla suoritettu hyvin eri tavalla kuin normaalisti, jolloin esimerkiksi etäopetus tai harjoittelun tai liikkuvuusjakson suorittaminen on jouduttu toteuttamaan vaihtoehtoisella tavalla, ja joka voi vaikuttaa nuoren aikuisen omiin kokemuksiin omasta osaamisestaan ja asiantuntijuudestaan alallaan. Myös työelämään siirtymiseen näinä aikoina vaikuttaa laaja etätyösuositus tai pakko, jolloin kollegoja tai esimiehiä ei välttämättä näe kasvokkain ollenkaan ja myös työhön perehdytys ja työtehtävät tapahtuvat kokonaan verkossa. Nämä seikat vaikuttavat myös nuorten aikuisten näkemyksiin omasta

itsestään ja osaamisestaan sekä toisaalta myös kokemukseen työn mielekkyydestä ja työssä viihtymisestä. Myös huolet sosiaalisista suhteista, taloudesta ja omaisuudesta sekä henkisestä jaksamisesta ovat olennaisia tarkastelun kohteita nuorten valmistumisessa, työelämään siirtymisessä ja aikuisuuden kehitystehtävien saavuttamisessa.

Transitiovaiheeseen liittyykin siis monilta osin aiemmin odottamattomissa olevia seikkoja, haasteita ja toisaalta myös mahdollisuuksia. Tutkielmani kirjallisuusosuudessa käyn ensin läpi nuoruutta ikävaiheena sekä siihen kuuluviksi miellettyjä nuoruuden kehitystehtäviä sekä sen kokemia viimeaikaisia murroksia nyky-yhteiskunnassa. Tämän jälkeen käsittelen nuorten aikuisten työelämätransitiovaiheen ominaispiirteitä sekä vaatimuksia ja siihen kuuluvaa itsenäistymisprosessia. Sitten tarkastelen erilaisia kriisejä, jotka ovat osaltaan vaikuttaneet tämän päivän nuorten aikuisten kasvamiseen ja kehittymiseen sekä luoneet puitteet heidän tulevaisuutensa tavoitteille. Kirjallisuusosuuden lopussa johdattelen syvemmin koronapandemian aiheuttamiin muutoksiin muun muassa etäopiskelun -ja työskentelyn osalta, töihin ja työllistymiseen liittyen sekä nuorten aikuisten taloustaitoja ja taloudellista itsenäisyyttä Suomessa nykypäivänä tarkastellen. Näiden tarkasteleminen on olennaista siksi, että voisimme havaita koronapandemian aiheuttamat muutokset nykypäivän arki -ja työelämässä entistä paremmin.

Puran keräämäämme haastatteluaineistoa teemoittelun avulla ja pyrin löytämään aineistosta pääpiirteitä sekä yläkäsitteitä teemojen avulla. Tulkitseen aineiston kokonaisuutta niiden pohjalta fenomenologista analyysitapaa hyödyntäen, jotta tutkimusaihetta on mahdollista tarkastella sekä haastateltavien omien kokemusten kautta että koronapandemian ilmiöstä käsin. Analyysitapa antaa tilaa haastateltujen omille kokemuksille omasta tilanteestaan ja tuo lisäarvoa myös ryhmähaastatteluina toteutettuun aineistonkeruuseen; kokemuksia on päästy vertailemaan ja jakamaan ryhmissä sekä yhtäläisten että toisistaan eroavien näkemysten kautta. Esitän aineiston analyysin aluksi keskusteluteemojen mukaisesti kaikkien haastattelujen kokonaisuutena ja havainnollistan tulokset alakohtaisina kokonaisuuksina. Analyysiosuuden loppuksi olen pyrkinyt tekemään mahdollisimman kattavan yhteenvedon eri alojen

välisistä eroista työelämätransition kokemusten suhteen. Tutkielmani lopuksi esitän kritiikkiä ja toisaalta myös jatkotutkimusehdotuksia tutkimalleni aiheelle.

2 SIIRTYMÄ KOHTI TYÖELÄMÄÄ

Muuttuvat aikuisuuden ja työelämän vaatimukset määrittävät jatkuvasti sitä, millä tavoin nuorten aikuisten odotetaan toimivan elämässään. Suuri merkitys on myös muuttuvalla yhteiskunnalla, jonka murrosta on teoretisoitu jo 1990-luvulla ja jossa korostuu erityisesti globalisaatio, informatiivisaatio ja uudenlaiset työn muodot. (Melin & Nikula 2003, 260). Muutosta heijastavat myös teknologisoituminen eri elämänalueilla sekä erilaisten perinteiden sekä sosiaalisten asemien merkitysten väheneminen. (Vaattovaara 2015, 46).

Merkitystä siirtymän kannalta on myös yhä enemmän sillä, millaisia yksilöllisiä valintoja yksilö tekee, sillä nämä muuttuvat vaatimukset asettavat yksilön valitsemaan omanlaisensa menettelytavan saavuttaakseen itselleen tärkeitä asioita. (Vaattovaara 2015, 46–47). Uusliberaalin ihmiskuvan mukaan on yksilön omalla vastuulla muokata itsestään rationaalinen, vastuullinen ja tietoinen toimija, joka voi omilla valinnoillaan saavuttaa asemaa ja tunnustusta erityisesti työelämässä. (Vaattovaara 2015, 48). Tämän tyyppinen vallankäyttö on toisaalta myös sitä, että ihminen on velvoitettu kehittämään itsestään kilpailukykyisen ja menestyvän yksilön. (Julkunen 2008, 122). Nyky-yhteiskunnassa korostetaan myös individualismia eli yksilöllisyyttä, jonka tavoitteena on toisaalta luoda yksilölle vapautta ja yksilöllisten saavutusten tavoittelua, mutta toisaalta myös korostaa talouskasvun ja yksilön tehokkuuden merkitystä. (Vaattovaara 2015, 49–50). Tämä osaltaan vaikuttaa myös yhteisöön ja kokemuksiin yhteisöllisyydestä ja sen yhtenäisyydestä. (Vaattovaara 2015, 49).

Koska tänä päivänä tunnustetaan yhä erilaisempia tapoja tulla aikuiseksi ja siirtyä työelämään oman elämänkulkunsa mukaisesti, on näitä eri polkuja mielekästä tarkastella tutkielmani aluksi. Esittelen seuraavissa kappaleissa ensin yhteiskunnallisen murroksen ja muuttuvien työmarkkinoiden aikaansaamaa pidentynyttä nuoruusaikaa ja aikuisuuden saavuttamiseksi miellettyjä kehitystehtäviä. Siirryn tämän jälkeen kertomaan tarkemmin työelämätransitiosta ja siitä, kuinka työelämään siirtyminen voidaan mieltää myös osaksi nuoren aikuisen itsenäistymisprosessia ja oman minän hahmottamista.

2.1 Pidentynyt nuoruus

Nuoruuden määritelmä voi olla monitulkintainen ja riippuvainen sekä kontekstista että lainsäädännöstä eri maissa. Vaikka Suomessa yksilö saavuttaa täysi-ikäisyyden 18-vuotiaana, vallitsevan nuorisolain mukaan nuorisoksi määritellään kaikki alle 29-vuotiaat nuoret. (Finlex 2016). Käsitteet nuorista ja aikuisista myös vaihtelevat eri aikakausina siten, että yhä vanhemmat yksilöt voidaan mieltää nuoriksi aikuisiksi, jotka ovat työelämätransitiovaiheessa. Tutkimuksessani viittaan nuoriin aikuisiin erityisesti haastateltavieni kautta, jotka ovat 24-31-vuotiaita ja jotka ovat keskellä siirtymää nuoruudesta kohti aikuisuutta ja työelämää.

Seuraavissa kappaleissa käsittelen ensiksi sitä, millaisena nuoruuden ja aikuisuuden välistä siirtymävaihetta kuvataan ja millaisia seikkoja siihen liittyy. Nyky-yhteiskunnan murros sekä koulutusjärjestelmien että työmarkkinoiden vaatimusten kautta asettaa aikuistumiselle uusia ehtoja ja vaatimuksia, joiden mukaan nuorten aikuisten tulee toimia työllistyäkseen tulevaisuudessa; tämä johtaa väistämättä nuoruuden ja aikuisuuden välisen rajanvedon ja siirtymän myöhentymistä, jota käsittelen seuraavassa kappaleessa. Tämän jälkeen tarkastelen nuoruuden ja aikuisuuden välistä siirtymävaihetta, kuten siihen liittyviä kehitystehtäviä. Kosketan myös nuoriin aikuisiin liittyviä yhteiskunnallisia odotuksia sekä erityisesti niiden

sukupuolittuneisuutta. Aikuisuuteen siirtymistä koskevan luvun jälkeen syvennyn nuorten aikuisten työelämätransitioon osana aikuistumisprosessia ja siihen, millaisia seikkoja siirtymävaiheeseen tavanomaisesti mielletään liittyvän ja millaisia muutoksia vaihe on viime aikoina kokenut. Käsittelen myös sitä, miten työelämätransition voidaan mieltää olevan osa nuorten identiteetin ja aikuisuuden rakentamisprosessia.

2.1.1 Myöhentynyt aikuistuminen

Aikuisuuteen siirtyminen tapahtuu nykypäivänä aiempaa myöhemmin johtuen yhä useampien nuorten aikuisten resurssien moninaisuudesta, jotka mahdollistavat itsenäistymisen myöhemmässä vaiheessa. (Ranta 2015, 19). Transition ajankohtaan voivat vaikuttaa muun muassa perheen sosioekonominen asema, sukupuoli, etnisyys ja lähipiiri, jotka saattavat myös osaltaan lisätä sosiaalista epätasa-arvoa. (Côté & Bynner, 2008 Rannan 2015, 19 mukaan). Erityisesti 2000-luvun suomalaisessa yhteiskunnassa aikuisuuden vaatimukset ovat entistä häilyvämpiä ja itse aikuisuuden määritelmä ei ole enää itsestään selvä. (Aapola & Ketokivi 2005, 7). On siis tärkeää tarkastella aikuisuuteen siirtymää nyky-yhteiskunnassa, jossa siirtymä ei ole yksiselitteinen eikä aiempia vaatimuksia enää velvoiteta nuorilta yhtä tiukasti.

Aikuisuuteen siirtymisen on aiemmin mielletty liittyvän niin sanottujen kehitystehtävien suorittamiseen, jotka kattavat muun muassa opintoihin ja sosiaaliin suhteisiin liittyvän kehittymisen. (Nurmi 2004). Tänä päivänä nuoruusajan voidaan kuitenkin katsoa pidentyneen osaksi seuraavista syistä: esimerkiksi koulutusjärjestelmän murros ja opiskeluun käytetty pidempi aika (Järvinen & Vanttaja 2003, 195–207) ja työmarkkinoiden rakenteellinen muutos (Melin & Nikula 2003, 261) vaativat nuorilta aikuisilta yhä korkeampaa koulutusta ja suurempaa osaamista työmarkkinoille siirtyessään, johon nuoret pyrkivät osaamisensa kehittämällä vastaamaan. Tämä pidentää osaltaan nuorten opiskeluaikaa ja tätä kautta myös lykkää esimerkiksi perheen perustamista aiempaa myöhemmäksi. (Aapola & Ketokivi 2005, 8). Lisääntyneet työmarkkinavaatimukset pidentävät siis nuoruusaikaa, jolloin myös taloudellinen tilanne ei välttämättä mahdollista aikuisuuteen liitettävien hankintojen tekemistä

tai perheen perustamista. Erityisesti länsimaissa nuoruusajan pitenemiselle on ominaista, että opiskeluaika on entistä pidempi, työelämään siirrytään myöhemmin sekä mahdollinen avioliitto ja lasten hankinta siirtyvät myös myöhempään elämänvaiheeseen. (Chisholm & Hurrelman 1995). Vastaavasti Suomessa pyritään nostamaan eläkeikää, sillä työelämään siirtyminen viivästyy pitkän opiskelutaipaleen takia ja sitä pyritään kompensoimaan pidentämällä työuraa loppupäästä (Julkunen 2014, 17). Siirtymät työelämään voivat olla hyvin erilaisia jopa Euroopan valtioiden kesken; esitellen erilaisia transitioregiimejä myöhemmin luvussa 2.2.

Myös yhtenä pidentyneen nuoruuden piirteenä voidaan argumentoida olevan lisääntynyt yksilöllisyys. Monien länsimaiden tapaan myös Suomessa on 1990- ja 2000-luvuilla korostettu individualismia sekä koulutuksen ja työelämän tuloksellisuutta. Yksilöllisyys eli individualismi viittaa henkilökohtaiseen vapauteen ja yksilön mahdollisuuksiin tavoitella omaa onneaan vapautensa kautta. Samalla yksilöön kohdistuu kuitenkin paineita onnistua ja menestyä elämässään ja välttää epäonnistumisia. (Ketokivi 2004, Ketokiven ja Aapolan 2005, 24 mukaan).

Nuoruuden ja aikuisuuden välinen siirtymä on kuitenkin käsitteenä ongelmallinen siksi, että siirtymä mielletään olevan yksiselitteinen ja ennalta määritetty tapahtumakulku, jonka kaikki kokevat samalla tavalla samojen kokemusten kautta. (Wyn & White 1997, 96) Käsite viittaa siihen, että siirtymä olisi ennustettava ja sen vaiheet olisivat ennalta määrättyjä, mutta prosessi on kuitenkin jokaisella yksilöllinen eikä välttämättä sisällä alkuunkaan samoja vaiheita. Siirtymävaiheen voidaan mieltää olevan murroksessa tänä päivänä, ja siksi aiempia tulkintoja, näkemyksiä ja käsitteitä tulee kyseenalaistaa puhuttaessa aikuisuudesta ja sen vaatimuksista.

2.1.2 Kehitystehtävät

Niin sanotut kehitystehtävät voidaan nähdä aikuisuuteen siirtymiselle olennaisina askelina, jotka suoritettuaan nuori aikuinen voidaan nähdä aikuiseksi kehittyneenä yksilönä. Erityisesti länsimaisissa yhteiskunnissa kehitystehtävät ovat sidoksissa

sosiaaliseen "aikatauluun" tai yleisesti hyväksytyyn ajoitukseen suorittaa kukin normatiivinen kehitystehtävä. (Neugarten ym. 1995). Perinteisissä sosiologisissa käytösteorioissa on mielletty nämä kehitystehtävät käytöksen normeiksi, kuten yhteiset säännöt ja arvot. (Ranta 2015, 20). Nykypäivänä saatua tietoa voidaan kuitenkin tulkitella suhteessa muuhun maailmaan ja näin pyrkiä esimerkiksi arvioimaan, onko kehitystehtävän suorittaminen "aikaista" tai "myöhäistä". (Reckwitz, 2002, Rannan 2015, 20 mukaan).

Havighurst (1948 Rannan 2015, 18 mukaan) esittelee yhteensä kahdeksan ikävuosien 19–30 välisenä aikana suoritettavaa kehitystehtävää: 1) kumppanin löytäminen; 2) kumppanin kanssa yhdessä eläminen; 3) perheen perustaminen; 4) lasten kasvattaminen; 5) kotitalouden ylläpitäminen; 6) työuran aloittaminen; 7) yhteiskunnallisen vastuun ottaminen ja 8) sosiaalisen verkoston luominen. Mainitut kehitystehtävät viittaavat ihmissuhdekeskeisiin sekä koulutukseen liittyviin kehitysaskeliin ja haasteisiin, jotka tavanomaisesti suoritetaan nuoruuden ja aikuisuuden siirtymävaiheen yhteydessä. (Nurmi, 2004). Kehitystehtävät toimivat siis osaltaan nuorten kehityksen merkkipaaluina ja nuorten odotetaan omaksuvan iälleen sopivia käytösnormeja ja rooleja. (Buchmann, 1989). Aikuisuuden kriteerit eivät kuitenkaan ole yhtä tiukkoja kuin aiemmin ja siihen liitettävien kehitystehtävien suorittaminen on subjektiivista; myös kehitys itsessään on koko elämän pituinen prosessi. (Ranta 2015, 21).

Holdsworth ja Morgan (2005, 2) kuvailevat kehitystehtäviä, transitoita ja elämänaaloja yhteen kietoutuneiksi nipuiksi, jotka usein liittyvät toisiinsa eri tavoin. Ilmiössä transitiot ovat siis yhteen liittyviä enemmän kuin samanaikaisia. Esimerkiksi aiemmin kotoa pois muuttaminen on liittynyt parisuhteeseen ja yhdessä elämiseen, mutta nykyään se voidaan nähdä yksittäisenä transitiona nuoren elämässä. Myös avioliitto ja lasten saaminen eivät myöskään kulje enää automaattisesti käsi kädessä. (Ranta 2015, 21). Transitiot eivät nykypäivänä myöskään ole yksiselitteisesti eteenpäin kulkevia elämänmuutoksia; on mahdollista, että nuori muuttaa pois lapsuudenkodista, mutta voi muuttaa sinne myös takaisin muiden elämänmuutosten takia ja myöhemmin muuttaa omilleen uudelleen. Muutokset voivat näin olla ikään kuin spiraalisia. (Wyn & White, 1997; Ranta 2015, 21).

Aikuisuuden määritelmä on myös murroksessa, joten kehitystehtävien saavuttaminen ei välttämättä ole enää yksiselitteinen tie analysoida ja arvioida aikuisuuteen siirtymistä. Kehitysvaiheet ovat myös järjestykseltään vaihtelevia, eikä kaikkia näistä ole enää tarkoituskaan saavuttaa.

2.2 Työelämätransitio ja sen muutokset

Opiskelujen päättäminen ja työelämään siirtyminen voidaan nähdä suurena muutoksena nuorten aikuisten elämässä, jolla on monia pitkäkestoisia vaikutuksia tulevaisuuteen. Aikuisuuteen siirtymisen hetkenä voidaan pitää sitä hetkeä, kun yksilö siirtyy työelämään. Viime vuosikymmenten aikana työelämätransitiovaihe on saanut paljon huomiota osakseen, sillä muutos ei ole enää aiemman kaltainen vaan suuria muutoksia läpikäynyt prosessi nykypäivän Suomessa sekä myös Länsi-Euroopassa, Yhdysvalloissa, Australiassa ja Aasiassa. (Brooks 2009, 1). Brooks (2009, 5) mukaan myös eurooppalaiset hankkeet ja ”trendit” nuorten kouluttamisen parantamiseen ja tietoyhteiskunnan luomiseen liittyen ovat vaikuttaneet työelämätransitioon suuresti. Kouluttautuminen ja työpaikan saaminen eivät ole kuitenkaan itsestäänselvyyksiä, eikä toinen automaattisesti johda toiseen.

Transitiovaihe ei ole nykypäivänä myöskään lineaarinen tapahtumakulku, joka olisi kaikilla nuorilla aikuisilla samalla tavalla rakentuva ja etenevä. (Brooks 2009, 9) Alan tutkijoiden mukaan tämän päivän nuoret aikuiset kokevat transitiovaiheissaan enemmän muutoksia ja liikkumista edestakaisin esimerkiksi opintojen ja töiden välillä sekä niistä pois, mutta myös esimerkiksi asumiseen liittyen muuttaessaan vanhempiensa kotoa pois tai mahdollisesti palatessaan muuttuvan elämäntilanteensa takia hetkellisesti takaisin lapsuudenkotiinsa. (Stokes & Wyn 2007, 498). Transitiovaiheessa on tavallista siis aloittaa opinnot, valmistua sekä astua työelämään ja sieltä pois useita kertoja. (Ranta 2015, 21).

Pohl ja Walther (2007) tutkimuksessaan esittävät, että eurooppalaiset transiiovaiheet voidaan jakaa viiteen eri ryhmään perustuen eri valtioiden tai niiden ryhmittymien erilaisiin hyvinvointijärjestelmiin ja nuoriin liittyviin toimintaperiaatteisiin. Pohjoismainen eli ”universaali” regiimi perustuu nuorten korkealle koulutustasolle sekä kollektiiviselle hyvinvoinnille ja jossa korostetaan kaikkien vaikutus- ja koulutusmahdollisuuksia sosiaalisesta taustasta riippumatta. Liberaalia regiimiä edustavat muun muassa Iso-Britannia ja Irlanti, jossa taas korostetaan yksilön vapauksia ja velvollisuuksia. Siinä nuoruus nähdään vaiheena, josta tulisi päästä nopeasti pois ja suunnata kohti taloudellista riippumattomuutta palkkatyön merkeissä. Manner-Euroopan maissa, kuten Itävallassa ja Saksassa keskeinen regiimityyppi on työllistymiskeskeinen, jossa nuoria pyritään ohjaamaan heille varattuihin työpaikoihin sosiaalistumisprosessin kautta. Etelä-Eurooppalaisissa maissa, kuten Italiassa, Kreikassa ja Espanjassa taas toteutetaan ”suojelevaa” regiimiä, jossa nuorilla ei nähdä olevan selvää asemaa ja he asuvat pitkään vanhempiensa luona, sillä töiden jakautuneisuudella ja harjoittelupaikkojen puutteella nähdään olevan vaikutusta myös nuorisotyöttömyyteen. Viimeinen regiimi on kommunismin jälkeinen regiimi, jota voidaan tulkita olevan Itä-Euroopassa; transiiovaihe ja sen toteutuminen vaihtelevat Itä-Euroopassa suuresti, mutta osassa niistä on paljon piirteitä liberaalista regiimistä ja taas toisissa korostetaan enemmän muita mainittuja regiimejä. Regiimien erot kuvastavat sitä, että juuri nuoriso on oma yhteisönsä ja heidän kokemuksensa siirtymävaiheesta voivat vaihdella suurestikin Euroopan sisäisesti. Regiimien erottelua voidaan hyödyntää esimerkiksi nuorten työllistymistä tukevien poliittisten toimien löytämiseksi ja tehostamiseksi. (Pohl & Walther 2007, 550).

On kuitenkin myös argumentoitu, että käsite ”transitio” ei olisi enää ollenkaan relevantti nuorten aikuisten työelämään siirtymisen kuvailemisessa, sillä se ei enää tänä päivänä ole yksiselitteinen prosessi. Transitiota hyödyllisemmiksi konsepteiksi on ehdotettu muun muassa termejä ”reitti”, ”matka” tai ”navigaatio” (navigation), kuvaamaan erilaisia tapoja edetä aikaisessa aikuisuuden vaiheessa kohti varsinaista aikuisuutta. (Brooks 2009, 10). Osa tutkijoista taas on sitä mieltä, että käsitys transitiosta on edelleen relevantti muutoksista huolimatta. Esimerkiksi Roberts (2006)

mukaan transitiovaiheen viimeaikaisia muutoksia ei tarvitsisi liioitella, sillä moni nuori aikuinen tuntuu kuitenkin saavuttavan samat asiat, kuten työllistymisen, perheellistymisen ja naimisiinmenon, vaikka sinne pääseminen ei olekaan enää samanlainen prosessi verrattuna aiempaan. Asteittaisessa siirtymävaiheessa nuoruudesta aikuisuuteen voidaan nähdä myös paljon yhteneväisyyksiä nuorten kesken, jolloin on mielekästä puhua yhteisiä piirteitä sisältävästä transitiosta. (Ranta 2015, 30) Transition käsite avaa myös mahdollisuudet tutkia erilaisia siirtymätapoja ja toimintarakenteita, jollaisiksi transitio nykyään on muodostunut Shildrikin ja MacDonaldin (2007, 601) mukaan.

Myös erilaiset yhteiskunnalliset kriisitilanteet vaikuttavat työelämätransitioon ja luovat työn ja työllistymisen kannalta haastavia olosuhteita jo työelämässä oleville että siihen siirtyville. Kriisitilanteissa työn menettäminen on yleisempää kuin normaalioloissa, jonka kautta työttömyysluvut nousevat ja uuden työn löytäminen on aiempaa haastavampaa. (Buss 2009, 1). Erityisesti talouskriisit luovat myös eriarvoisuutta yksilöiden välille (Buss 2009, 1). Osaltaan kriisit voivat myös kasvattaa joidenkin alojen osaajien kysyntää, kun taas toisilla aloilla työpaikat vähenevät konkreettisesti, jolloin nuorten aikuisten sopeutumiskyky nopeasti muuttuvissa tilanteissa on tarpeen.

Seuraavassa kappaleessa käsittelen tarkemmin työelämätransition piirteitä sekä nuorten aikuisten asenteita työelämään siirtymiseen.

2.2.1 Siirtymä ja työelämä

Nykypäivänä nuorten aikuisten työelämätransitio on hyvin erilainen verrattuna aiempaan ja korkeakoulutusta työelämään siirtyminen voidaan nähdä myös aiempaa monimutkaisempana sekä hitaampana prosessina. (Ulrich Teichler 1999, 5). (Brooks 2009). Brooks (2009, 1–3) esittää työelämätransition kolme ratkaisevaa muutoksen syytä; nuoret opiskelevat aiempaa pidempään ja siirtyvät tästä johtuen myös työelämään myöhemmin, työllistyvät aiempaa hitaammin ja joutuvat kilpailemaan

vähäisistä vastavalmistuneille suunnatuista työpaikoista sekä suorittavat työharjoitteluja transitiovaiheessa osaamisen ja työllistymisen lisäämiseksi.

Odotukset nuorten aikuisten työelämäsiirtymää kohtaan ovat usein melko suuria ja valmistumisen kynnyksellä työllistyminen nähdään itsestäänselvytenä tai muulla tavoin yksiselitteisenä elämänkulkuna. Aina työllistyminen ei kuitenkaan ole automaatio, ja siihen vaikuttavat oman aktiivisuuden lisäksi opiskeltu tutkinto, osaamisen kysyntä sekä vallitseva yhteiskunnallinen tilanne. Erityisesti nykypäivän nopeasti muuttuvia työmarkkinoita leimaa epävarmuus sekä vaatimus jatkuvasta muutosvalmiudesta (Julkunen 2003, 129). Työnhakuprosessia edeltää usein pitkään opiskeluaika, joka sisältää paljon erilaisia aktiviteetteja sekä tutkinnon saamiseksi vaadittavia suorituksia, kuten eri tavoin suoritettavia kursseja, työharjoitteluita, käytännön ja teorian opiskelemista sekä toimimista sekä itsenäisesti että ryhmässä. Työllistyminen ei kuitenkaan ole automaatio valmistumisen jälkeen, vaikka kokemusta ja osaamista olisi. Opiskelu vaatii laajojen asiakokonaisuuksien omaksumista ja erilaisia työpanoksia, joiden lomassa tulisi osata ajatella tulevaisuuden työllistymistä ja omien erityisominaisuuksiensa hallintaa ja edistämistä.

Suomalaisten nuorisotutkimusten mukaan nuoret arvostavat hyviä ja turvallisia työpaikkoja, joista kilpailu on suurta nopeasti muuttuvilla työmarkkinoilla. (Viitala 2014, 18). Työntekijöiltä vaaditaan yhä enemmän joustavuutta sekä oman osaamisen kehittämistä. (Viitala 2014, 17). Osaltaan työn tekeminen ja uran luominen on aiempaa "pirstaleisempaa" eli samassa työpaikassa ei vietetä välttämättä koko elämää, vaan myös työttömyys- ja opiskelujaksot yleistyvät ja työpaikkoja ja työnkuvia vaihdetaan aiempaa tiheämmin. (Viitala 2014, 17–18). Nuoret ovat myös nykypäivänä työntekijöinä joustavin työvoima, sillä he liikkuvat ketterimmin työmarkkinoilla erilaisten vaihtelevien työsuhteiden ja työtehtävien tekijöinä; valtaosa osa-aikaisten ja määräaikaisten työsuhteiden tekijöistä onkin alle 30-vuotiaita. (Viitala 2014, 18). Korkeakouluissa opiskelevista myös noin 60% käy opintojensa ohella töissä, mikä onkin usein ensikosketus työelämäänsä ja oman alan töihin. (Viitala 2014, 18–19) Tällaiset kokemukset usein auttavat nuoria löytämään omat vahvuutensa ja muodostamaan odotuksia ja toiveita työelämää kohtaan.

Työn tekeminen täysiaikaisen opiskelun ohessa on lisääntynyt myös nuorten aikuisten keskuudessa useissa maissa. (Brooks 2006; Hodgson & Spours 2001). Opiskeluaikaisen elämän rahoittamisen lisäksi nähdään myös, että työnteolla on mahdollista erottautua valmistumisen jälkeisillä työmarkkinoilla muista hakijoista (Brooks & Everett 2008b). Cockburn (2001, 25) kertoo myös, että hänen tutkimukseensa haastattelemansa nuoret kertovat työnteon parantaneen myös heidän itsenäisyyttään ja itseluottamustaan taloudellisen autonomian saavuttamisen lisäksi.

Työelämään siirtymistä voi helpottaa esimerkiksi harjoittelujakso, jossa tulevaan työnkuvaan liittyvää osaamista pyritään kehittämään. Erityisesti ammatillisen koulutuksen osalta harjoittelujaksoa pidetään erityisen tärkeänä osaamisen kartuttamisen kannalta. (Van der Sanden, Teurlings 2003, 122–123). Opiskelijoille on usein hyötyä harjoittelujaksosta myös siltä osin, että se on liitettävissä opiskeltavan tutkinnon osaksi. Myös organisaatioiden puolelta on kannattavaa tehdä yhteistyötä koulutuslaitosten kanssa, sillä jatkuvasti muuttuvissa yhteiskunnallisissa tilanteissa on etu, että opiskelijat tuovat omaa osaamistaan ja näkökulmiaan organisaatioon. (Van der Sanden, Teurlings 2003, 132).

Työllistymisen seurauksena taloudellinen vakaus lisääntyy, jolloin mietitään usein seuraavia suuria hankintoja, kuten asunnon tai auton hankkimista. Myös odotukset perheen perustamista kohtaan ovat myös melko yleisiä, sillä opiskelujen päättymisen ja työllistymisen seurauksena olisi myös taloudellisesti aiempaa parempi tilanne hankkia lapsia.

2.2.2 Työelämätransitio minänluomisprosessina

Nuorten aikuisten siirtymä opiskeluista työelämään on usein aikaa, jolloin nuoren elämässä on useita päällekkäisiä transitioita nuoruudesta aikuisuuteen. (Ranta 2015, 15). Vaikka nuoret aikuiset voidaan mieltää yhtenäiseksi joukoksi ikänsä puolesta, eivät heidän tavoitteensa tai mielenkiinnon kohteensa ole samanlaisia. Tutkimus-kohteena he ovat siis ikänsä puolesta yhtenäinen joukko, mutta myös henkilökohtaisten

tilanteidensa sekä tavoitteidensa osalta hyvin monipuolinen ja vaihteleva kohde-ryhmä. (Ranta 2015, 36).

Walther ja Plug (2006, SIVU) esittävät, että nuoren transitiovaiheessa muodostuva identiteetti on useimmiten sidoksissa transitio-regiimiin, jonka osana nuori on – Pohjoismaisessa regiimissä kansalaisidentiteetti ja hyvinvointivaltio ovat olennainen osa nuorten vaikuttamismahdollisuuksia ja minäkuvaa, joten myös työ-elämätransitiovaiheen itsensä kehittäminen on myös tässä regiimissä avoiminta. Myös erityisesti länsimaissa on viime vuosikymmeninä korostettu individualismia ja kilpailukykyä sekä sen tuomia mahdollisuuksia nuorten elämässä esimerkiksi koulutuksen ja työelämän suhteen. (Aapola & Ketokivi 2014, 16). Nuoria myös kannustetaan etenemään mahdollisimman nopeasti koulutustasoilta toiseen ja niiden kautta lopulta työelämään – toisaalta heidän odotetaan näkevän erilaisia toimintavaihtoehtoja myös siellä, missä niitä on ennalta katsottuna vain hyvin vähän. (Beck & Beck-Gernsheim 2002, 4). Vaikka erityisesti suomalaisnuoret arvostavat korkeaa koulutusta ja sen tarjoamia työmarkkinaetuja, akateemisen koulutusreitien valitseminen usein lykkää aikuistumista ja aikuistumisen kokemuksia. (Saarela 2001, 7; Aapola & Ketokivi 2014, 17). Sen sijaan ne nuoret, jotka koulutautuvat ja oppivat uusia taitoja epävirallisemmin, määrittelevät itsensä herkemmin aikuisiksi. (Aapola & Ketokivi 2014, 17). Opiskeluista valmistuminen ja työelämään siirtyminen ei siis ole tänä päivänä yksinkertainen prosessi, vaan niin sanottu ”normatiivinen” transitio on vaikeammin havaittavissa kuin aiemmin. (Holland 2007, 11–28). Useiden nuorisotutkimusten mukaan transitiovaihe on aiempaa vaihtelevampi ja sisältää useita erilaisia urapolkuja sekä aikuisuuden lykkääntymistä. (Ranta 2015, 30).

Nuorten sosiaalinen pääoma hyödyttää heitä koulutuksen ja työelämään siirtymisen aikana ja sen määrä ja laatu on useimmiten sidoksissa nuoren vanhempien sosiaaliseen pääomaan. (Helve & Bynner 2007, 1). Identiteetin ja itsenäistymisen kannalta on kuitenkin tärkeää suunnata luottamusta ja lojaaliutta omiin vertaisiin eli muihin nuoriin aikuisiin ja samassa tilanteessa oleviin oman sosiaalisen pääomansa kartuttamiseksi. (Helve & Bynner 2007, 1–2). Myös teknologian kehittyminen vaikuttaa erityisesti nuorten aikuisten sosiaalisen pääoman kasvuun, sillä teknologia

mahdollistaa erilaisiin ryhmiin kuulumisen myös netin välityksellä ja nopeuttaa ryhmien löytämistä sekä erilaisten sosiaalisen kanssakäymisen muotoja riippumatta maantieteellisistä sijainneista. (Helve & Bynner 2007, 2).

Individualismista sekä nuorten aikuisten kyvystä mukautua ympäristöönsä kertovat muun muassa lukuisat erilaiset tavat toimia ja luoda omaa uraansa. Transitiovaiheessa voidaan nähdä tarpeelliseksi muun muassa välivuoden aikana matkustelu, jonka aikana on mahdollista rakentaa omaa identiteettiään ja kasvaa henkisesti, sillä työelämään siirtyminen kertoo aiemman (opiskelu)elämän loppumisesta ja tuttujen asioiden taakse jättämisestä. (Brooks; Novie Johan 2009, 136). Vaikka siirtymä nuoruudesta aikuisuuteen on väistämätöntä kaikille, voi tämä matkustelun kautta saavutettu siirtymävaihe olla myös henkinen muutosprosessi, joka korostaa yksilön globaalia luonnetta ja kokemusten ja ymmärryksen tärkeyttä. (Johan 2009, 148). Matkustelun lisäksi siirtymävaiheen itsenäistymisprosessiksi voidaan mieltää myös omien mielenkiinnon kohteiden ja työelämätaitojen löytäminen ja kehittäminen esimerkiksi vapaaehtoistyön kautta. Vapaaehtoistyön tekemistä korkeakoulusta valmistumisen ja varsinaisen työelämän välillä on tutkittu ja sen kautta on ilmennyt, että siitä saatava työkokemus ja työelämätaidot, kuten itsevarmuus, empatiakyky ja motivaatio, pehmentävät nuorten aikuisten työelämätransitiota. (Matthews, Green, HallHall 2009, 151; 165). Teoksessa BROOKS 2009).

Erityisesti koronapandemian aiheuttamat rajoitustoimenpiteet ja varoitukset ovat kuitenkin viime vuoden aikana estäneet tai keskeyttäneet edellä mainittuja nuorten aikuisten itsenäistymisprosesseja ja kokemusten kartuttamista. Matkustaminen normaalisti ei ole ollut mahdollista ja lähikontakteja vieraiden ihmisten tai ainakin useiden ihmisten kanssa samaan aikaan on pitänyt välttää, mikä on estänyt myös esimerkiksi erilaisten vapaaehtoistyön muotojen ja uusien harrastusten aloittamisen. Näin ollen se on osaltaan vaikuttanut nuorten itsenäistymiseen sekä siirtymävaiheen rakentumiseen.

3 JATKUVA SOPEUTUMISPROSESSI

Tässä luvussa käsittelen erilaisia globaaleja kriisejä sekä sitä, miten ne ovat vaikuttaneet nuorten aikuisten elämiin monin eri tavoin. Aloitan määrittelemällä kriisin sekä esittelemällä nuorten aikuisten resilienssiä eli kykyä sopeutua erilaisiin muuttuviin tilanteisiin. Siirryn tämän jälkeen kertomaan viimeaikaisista nuoria aikuisia koskettaneista kriiseistä, kuten vuoden 2007–2009 finanssikriisistä, ilmastokriisistä sekä erityisesti koronapandemian aiheuttamasta globaalista kriisistä.

3.1 Kehitys kriisien keskellä

Suomen taloudellinen kehittyminen vielä vuoden 1960-luvun köyhyydestä 2020-luvun vauraimpien maiden joukkoon useilla eri mittareilla on ollut prosessina pitkä ja moniulotteinen, mutta ei myöskään yksiselitteinen. (Laine ym. 2019, 9). Tänä aikana Suomi on kokenut omien sisäisten kriisiensä ja mullistustensa lisäksi monia erilaisia globaaleja kriisitilanteita, joista moni on koskettanut erityisesti nuoria aikuisia ja heidän tulevaisuuden näkymiään.

Kriisistä puhuttaessa tarkoitetaan tilannetta, jossa uhka tai vaaratilanne on tulossa ja ollaan vielä siinä tilanteessa, jossa lopputulema on epäselvä ja tilanne on

vielä avoin toiminnalle. (Heinämaa 2016, 1). Sanan juuret ovat antiikin Kreikassa, jossa kriisillä voitiin viitata joko henkilön sairauteen ja siitä toipumiseen tai tulevaan vastakkainasetteluun tuhon ja kääntymyksen välillä. (Heinämaa 2016, 1–2). Kriisi -sanon kreikkalainen etymologia viittaa myös tilanteeseen, jossa vähintään kahden toisistaan eroavan vaihtoehdon välillä on välttämätöntä valita päättäväisesti yksi vaihtoehto. (Juntunen & Hyvönen 2020, 72). Kriisi voidaan toisaalta myös nähdä tilaisuutena kyseenalaistaa vallitsevia käytäntöjä ja kriisin eteen tehtyjä toimenpiteitä, jolloin on mahdollista myös parantaa niitä tai luoda uudenlaisia käytäntöjä. (Arendt 2006, 171).

Kriiseistä voidaan puhua ja niitä voidaan arvioida erityisesti resilienssin käsitteen avulla, joka viittaa mukautumiskykyyn ja valmiuteen toimia erilaisten kriisien keskellä. (Juntunen & Hyvönen 2020, 73). Erilaiset kriisit haastavat tätä kykyä ja se voidaan nähdä keskeisenä osana valtion tai organisaation turvallisuusstrategiaa tai mieltää yksilön kyvyksi mukautua muuttuviin tilanteisiin. (Juntunen & Hyvönen 2020, 73). Resilienssin voidaan myös ajatella olevan positiivista henkistä kasvua tai toimintakykyä stressaavissa ja haastavissa tilanteissa. (Liebenberg & Ungar 2009, 5). Myös sosiaalisen pääoman kartuttaminen sosiaalisia kontakteja luomalla auttaa osaltaan nuoria selviytymään haastavissa ja muuttuvissa tilanteissa. (Helve & Bynner 2007, 1).

Tässä luvussa haluan erityisesti tarkastella kriisin ja resilienssin käsitteitä nuorten aikuisten näkökulmasta, joiden elämäntilanne on usein kriisien keskellä muita ikäluokkia heikompi sekä talouden että henkisen hyvinvoinnin näkökulmasta. Nuoret aikuiset joutuvat myös mukautumaan muuttuviin tilanteisiin usein nopeallakin aikataululla ilman vastaavanlaisia taloudellisia resursseja, kuin mitä vanhemmillä ikäluokilla yleensä on.

Seuraavassa esittelen tämän hetken nuorten aikuisten elämän ja kasvun aikana näyttäytyneitä globaaleja kriisejä, joista viimeisimpänä on vuonna 2019 alkunsa saanut ja erityisesti maaliskuussa 2020 kiihtynyt koronaviruspandemia, jonka leviämisen ehkäisemiseksi tämän tutkielman kirjoitushetkelläkin tehdään laajoja toimia maailmanlaajuisesti. Aloitan kertomalla vuoden 2007–2009 finanssikriisistä, joka kosketi myös suomalaisia nuoria vaikuttaen heidän työllisyyteensä ja talouteensa.

Finanssikriisi voidaan nähdä esimerkkinä siitä, millaisia seurauksia makrotalouden taantumalla on henkiseen hyvinvointiin ja yhteiskunnallisiin kustannuksiin. (World Health Organization 2011). Jatkan kuvaamalla erityisesti viime vuosina monien nuorten jaetusta huolenaiheesta koskien ilmastonmuutosta ja siihen liittyviä (riittämättömiä) toimia sen ehkäisemiseksi, ja jota voimme myös nimittää ilmastokriisiksi. Viimeisenä käsittelem tämän hetken ajankohtaisinta kriisiä, koronapandemiaa, jonka aiheuttamat toimenpiteet, seuraukset ja kokemukset ovat tämän tutkielman keskiössä.

3.1.1 Finanssikriisi 2007–2009

Suomi siirtyi sotien jälkeen sääntelytaloudesta vuosikymmenten aikana taloudellisen sääntelyn purkamiseen sekä kohti liberaalimpaa markkinataloutta, joka mahdollisti talouden kehittymisen ja maan vaurastumisen (Laine ym. 2019, 9). Suomen taloutta rakennettiin vuodesta 1960 yhä kasvavammaksi ja kehittyvämmäksi, mutta 1990-luvun lama vaikutti kasvuun hyvin negatiivisesti ja hidasti kasvua hetkellisesti. Tämän hetken nuoria aikuisia lama ei koskettanut kovinkaan konkreettisesti, mutta sen vaikutukset yltivät heidän lapsuuteensa sekä vanhempiensa taloudelliseen tilanteeseen juuri heidän syntymänsä tienoilla. Laman seurausten arvioidaan kestäneen vuosikymmeniä tapauksen jälkeen, sillä sen vaikutukset koskettivat sekä yksityishenkilöitä että yrityksiä. (Laine ym. 2019, 10). Vuosien 2007–2009 finanssikriisi sen sijaan on koskettanut lähemmin tarkastelemaani ikäryhmää, ja seuraavassa kertaan lyhyesti finanssikriisin vaikutukset sekä globaalisti että suomalaisiin nuoriin kohdistuen.

Vuoteen 2008 asti Suomi jatkoi kehittymistään ja pyrki korjaamaan laman aiheuttaman laajan työttömyysasteen sekä pitkäaikaistyöttömyyden. Yhdysvalloissa vuonna 2007 alkunsa saanut finanssikriisi kehittyi globaaliksi talouskriisiksi nopeasti ja vaikutti Suomeen aluksi melko vähäisesti – viennin supistumisen ja eurokriisin myötä kuitenkin myös Suomi sai osansa kriisin vaikutuksista lähes vuosikymmenen kestäneen hitaan kasvun vaiheen kautta. (Hannikainen ja Eloranta 2019, 26). Ennen vuotta 2008 suomalaisten kotitalouksien kulut myös kasvoivat tasaisesti, mutta

finanssikriisistä selviäminen oli Suomessa hidaskprosessi. (Silinskas et al. 2021, 5). Suomen taloudellinen kehitys on siis 2010-luvulla ollut hidasta, vaikka kriisistä onkin jo toivuttu lähes kokonaan. (Hannikainen ja Eloranta 2019, 22). Finanssikriisin seurauksena erityisesti nuoret kokivat epävarmuutta omasta taloudellisesta tilanteestaan ja tulevaisuudestaan lähes riippumatta yhteiskuntaluokastaan; kriisi voidaan nähdä ikään kuin jaettuna epävarmuuden kontekstina. (Tevington 2018, 204). Myös Hur (2018) kuvaa tutkimuksessaan finanssikriisin kokeneita silloisia 20-29 -vuotiaita nuoria finanssikriisin "häviäjiksi", sillä kriisin seuraukset aiheuttivat nuorille eniten ansiomenetyksiä verrattuna muihin ikäluokkiin. Erityisesti talouskriisien aikana työttömyysaste nousee, työn menettäminen kokonaan on aiempaa yleisempää ja uuden työn saaminen on tavallista haastavampaa. (Buss 2009, 1). Tämä asettaa erityisesti nuoret työelämään siirtyjät huonoon asemaan, sillä uuden työn saaminen useimmiten kokonaan ilman työkokemusta tai vähäisen työkokemuksen avulla on muita ikäluokkia haastavampaa.

3.1.2 Ilmastonmuutos

Toisin kuin finanssikriisi, ilmastonmuutos on ollut jo pitkään erityisesti nuorten huolenaiheena eikä se ole nopeasti ilmennyt tai ohimenevä kriisi maailmanlaajuisesti. Ilmastonmuutoksen saavat aikaan ilmakehässä olevat kaasut, jotka pitävät maapallon lämpimänä päästämällä kuitenkin auringonsäteet kerroksesta läpi. Ihmisten käyttämien fossiilisten polttoaineiden, kuten kivihien, öljyn ja maakaasun, käyttö aiheuttaa noin kolme neljäsosaa ilmakehän kaasujen lisääntymisestä ja tätä kautta sen, että lämpö ei pääse nousemaan enää ilmakehän kautta avaruuteen ja näin nostaa maapallon lämpötilaa. (WWF 2020). Ilmastonmuutos on globaali kriisi, joka linkittyy keskeisesti ympäristökysymyksiin sekä talouskasvun ja köyhyyden teemoihin. (Narksompong & Limjirakan 2015, 171).

Jo vuonna 2006 kerätyssä aineistossa enemmistö vuoden 2007 eduskuntavaalitutkimukseen vastanneista nuorista (ikä 18-29) oli sitä mieltä,

että ”ilmastonmuutoksen torjuminen on tärkeämpää kuin mikään muu poliittinen kysymys”. (Paakkunainen & Myllyniemi 2007, 35). Hallitusten välisen ilmastopaneelin IPCC:n vuoden 2018 raportin mukaan ilmasto on lämmennyt esiteollisesta ajasta jo yhdellä asteella, ja 1,5 asteen nousu saavutettaisiin nykyisellä tahdilla jo vuoteen 2050 mennessä. (Joutsenvirta 2019, 195; IPCC 2018). Raportin ilmestymisen jälkeen ilmastomuutos on nimetty jo suurimmaksi turvallisuushaksi. (Joutsenvirta 2019, 195).

Myös nuorten äänestysaktiivisuus on laskenut viime vuosina ja vuosikymmeninä ja heidän kiinnostuksensa kohdistuu nykypäivänä enemmänkin esimerkiksi vetoomusten kirjoittamiseen ja aloitteiden tekemiseen. (Haikkola 2014; Hellsten ja Martikainen 2001). Nuorten poliittisen aktiivisuuden nähdään myös kohdistuvan äänestämisen sijaan liikkeisiin ja ilmiöihin enemmänkin kuin kokonaisvaltaiseen politiikan seuraamiseen. (Nurmela ja Pehkonen 2003). Nuorten ilmastohuoli ja siihen vaikuttaminen näkyy siis tänä päivänä suuresti arkipäivän toiminnassa, kuten ostopäätöksissä, liikkeisiin osallistumisessa ja nettikeskusteluissa. (Myllyniemi & Kiilakoski 2019, 76–77.) Joutsenvirran (2019, 195) mukaan kulttuurimme on muuttumassa siten, että materiaalistien päämäärien arvostus on laskemassa ja sen sijaan kiinnitetään enemmän huomiota jälkimateriaalisiin arvoihin.

Nuorten huolta ja kiinnostusta ilmastomuutoksen torjumiseen selittää ensisijaisesti vastuuntunto omaa ja tulevia sukupolvia kohtaan, sillä ilmastomuutoksen vaikutukset ovat ensisijaisesti tulevien sukupolvien haittana. (Narksompong & Limjirakan 2015, 171–172). Siksi on tärkeää työskennellä myös sukupolvien välisen tasa-arvon eteen ja panostaa erityisesti nuorten koulutukseen ja osallistumiseen ilmastomuutoksen torjumisessa. (Narksompong & Limjirakan 2015, 171–172; 181)

3.1.3 Koronapandemia

Koronavirusepidemia sai alkunsa loppuvuodesta 2019 Kiinan Wuhanissa levittäen COVID-19 tautia. Taudinaiheuttajavirus on nimeltään SARS-CoV-2-virus, joka aiheuttaa hengitystieinfektioita ja jonka tavallisimpia oireita ovat muun muassa hengenhädistys, kuume, yskä ja pahoinvointi. Koronavirusepidemian nopean leviämisen johdosta se julistettiin pandemiaksi Maailman Terveysjärjestö WHO:n toimesta 11.3.2020. (Terveyskirjasto Duodecim, luettu 23.5.2020. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01257>).

Pandemian leviämisvaiheessa yhteiskunta muuttui globaalisti hyvin monin tavoin, nopealla aikataululla ja ehkä myös pysyvästi. Useat valtiot sulki rajojaan ja liikennettään sekä panivat täytäntöön ulkonaliikkumiskieltoja, palveluiden pakkosulkuja ja jakoivat hygieniamääräyksiä esimerkiksi käsihygieniasta huolehtimisen sekä kasvosuojainten käytön muodossa, sillä virus leviää pääasiassa pisaratartuntana. Tällä hetkellä maailmanlaajuisesti on vahvistettu yhteensä 82 579 768 tartuntatapausta, 1 818 849 koronaviruksen aiheuttamaa kuolemaa ja tautitapauksia on todettu yhteensä 222 maassa. (WHO: Coronavirus disease (COVID-19), päivitetty 2.1.2021). Suomen tilanne on 36 107 tartuntatapausta ja 561 kuolemaa 31.12.2020 päivitettyjen tietojen mukaan. (THL: Tilannekatsaus koronaviruksesta, päivitetty 31.12.2020) Koronapandemian aiheuttamat sulkutilat, ulkonaliikkumiskiellot ja muut rajoitukset ovat vaikuttaneet radikaalisti maailmantalouteen, työllisyyteen sekä ihmisten fyysiseen sekä henkiseen hyvinvointiin.

Suomi siirtyi noudattamaan valmiuslakia 16.3.2020, joka mahdollisti hallituksen laajemman määräysvallan sekä erilaiset rajoitustoimenpiteet, kuten museoiden, teatterien, kirjastojen ja koulujen sulkemisen sekä etäopetukseen siirtymisen. Myös julkisten yleisötapahtumien osallistujamäärää rajoitettiin kymmeneen henkilöön. (Wilska ym. 2020, 13). Rajoitustoimenpiteisiin kuului myös matkustaja -ja henkilöliikenteen keskeyttäminen Suomeen sekä terveydenhuollon ja koronatestauskapasiteetin tehostaminen. (Wilska ym. 2020, 13). Valmiuslain noudattaminen päättyi kesäkuussa 2020, vaikka osa rajoituksista, kuten suurten yleisötapahtumien peruminen, pysyivät voimassa loppuvuoden.

Koronapandemian vaikutukset kohdistuvat Suomessa erityisesti nuoriin aikuisiin, joiden elämä on murrosvaiheessa myös koronan vaikutusten lisäksi. Pandemian seurauksena kaikki koulutuslaitokset siirtyivät etäopetukseen vielä kevään 2021 ajaksi ja tilanne on vaatinut opiskelijoilta joustavuutta sekä sopeutumiskykyä opiskelemaan etänä. Tilanne on vaikea opintojensa loppuvaiheessa oleville opiskelijoille ja esimerkiksi harjoitteluaan suorittaville nuorille aikuisille. (Ranta, Silinskas & Wilska 2020, 1202). Moni on menettänyt myös kesätyön tai harjoittelupaikan ja kärsinyt tätä kautta taloudellisia tappioita sekä epävarmuutta tulevista. Eri aloilta valmistuvat kokevat tilanteen eri tavoin, sillä pandemia on vaikuttanut myös eri alojen työllisyystilanteisiin ja uusien työntekijöiden rekrytointiin. Eristäytyminen sekä sosiaalisten suhteiden ja tapahtumien väheneminen on myös vaikuttanut monen hyvinvointiin ja jaksamiseen.

Ranta, Silinskas ja Wilska (2020) vertasivat tutkimuksessaan nuorten aikuisten (ikä 18-29) ja työikäisten (ikä 30-65) yleistä huolestuneisuutta ja epävarmuutta koskien COVID-19 -pandemian aiheuttamia seurauksia; tutkimuksen mukaan nuoret aikuiset olivat merkittävästi valtaväestöä huolestuneempia henkisestä hyvinvoinnistaan, opinnoistaan ja työstään sekä taloudellisesta tilanteestaan. He kokivat myös olevansa tyytymättömiä elämäntilanteeseensa ja heidän luottamuksensa tulevaan oli työikäisiä alhaisempaa. Koska pandemian seuraukset osuvat erityisesti haavoittuvassa tilanteessa olevaan nuorten aikuisten ikäryhmään, on siksi tärkeää ja perusteltua tutkia tilannetta erityisesti nuorten näkökulmasta ja kuulla heidän näkemyksiään ja kokemuksiaan siitä, miten pandemia on vaikuttanut heidän elämiinsä.

3.2 Muutokset työ- ja arkielämässä pandemian aikana

Koronapandemia on tuonut tullessaan erilaisia muutoksia elämän eri osa-alueille, kuten vapaa-ajan vieton tapoihin sekä työ - ja opiskeluelämän toteuttamiseen. Koska koronavirus tarttuu ilmateitse pisaratartuntana, on siksi tärkeää, että fyysistä kanssakäymistä vältettäisiin mahdollisimman laajasti tai sitä pyrittäisiin ainakin vähentämään merkittävästi. Pandemia onkin saanut aikaan erittäin laajan etätyösuosituksen ja sulkenut koulutuslaitoksia, kirjastoja, harrastepaikkoja sekä baareja ja ravintoloita.

Eryteisesti korkeakoulujen opetus on siirretty suurilta osin verkkoon ja lisätty mahdollisuuksia suorittaa kursseja etänä tai kokonaan itsenäisesti. Tämä on vaikuttanut monien opintomenestykseen eri tavoin ja tuonut rajoitusten lisäksi uusia mahdollisuuksia työskennellä esimerkiksi kotoa käsin. Sosiaalinen kanssakäynti on myös siirtynyt verkkoon kokoontumisrajoitusten ollessa voimassa ja harrastusmahdollisuuksien kaventuessa koronavirustartuntojen hillitsemiseksi.

Tässä kappaleessa tarkastelen koronaviruksen tuomia muutoksia arkielämään erityisesti pandemian aikana valmistumaan pyrkivien tai jo valmistuneiden korkeakouluopiskelijoiden kannalta. Tarkastelen ensin opiskelua ja työskentelyä verkossa ja sitä, millaisia ongelmia ja mahdollisuuksia se on tuonut tullessaan. Sen jälkeen kerron valmistuvien työllistymisestä ja sen muutoksista pandemian aikana erityisesti sen kannalta, miten virus on vaikuttanut eri aloihin. Luvun lopuksi tarkastelen sitä, millä tavoin koronavirus on vaikuttanut nuorten aikuisten talouteen ja vertailen heidän tilannettaan ja toimintavaihtoehtojaan suhteessa muihin ikäryhmiin. Tarkastelen myös sitä, millaiset ovat koronaviruksen vaikutukset nuorten aikuisten talouteen ja millä tavoin nuoret pyrkivät toimenpiteisiin pitääkseen omaa, melko tuoretta itsenäistä talouttansa toiminnassa esteistä huolimatta.

3.2.1 Arkielämä verkossa

Julkusen (2003, 27–28) mukaan moderni työelämä ei ole murroksessa pelkästään nyt, vaan on aina ollutkin ja että muutos tapahtuu yhä aiempaa nopeammin. Modernin työelämän muutokset asettavat entistä enemmän haasteita tekijöilleen ja vaativat yhä

enemmän mukautumista, uuden oppimista ja kilpailukykyisyyttä. Tekijöilleen se tarjoaa vastineeksi mahdollisuuksia ja joustavuutta. Viime vuosikymmenien aikana työelämän muutokset ovat olleet suuria, sillä osa vanhoista ammateista on kadonnut kokonaan tietotekniikan kehittymisen johdosta, mutta toisaalta myös tuonut mukanaan kokonaan uudenlaisia ammattialoja. (Melin & Nikula 2003, 261). Nykypäivän työelämä voidaan nähdä myös Julkusen (2003, 128) mukaan hyvin epävarmana: työpaikat, jotka olivat aiemmin niin sanotusti varmoja, eivät ole sitä enää. Työelämä ja talous ovat muuttuneet siten, että yksilöiltä vaaditaan entistä suurempaa mukautumiskykyä ja joustamista, sillä yhteiskunta mukautuu ja keskittää voimavaransa kasvaville ja menestyville aloille vähemmän menestyviltä sektoreilta. (Julkunen 2003, 129).

Koronaviruksen leviämisen ehkäisemiseksi valtiot sulkiivat keväällä 2020 rajansa ja pyrkivät sulkemaan mahdollisimman tehokkaasti kaikki fyysistä läsnäoloa vaativat työpaikat. (DeFilippis ym. 2020, 2). Pandemian aikaansaama nopea siirtyminen etäopiskeluun, työskentelyyn ja vapaa-ajan viettämiseen on ajanut teknologian kehittymisen sekä sen sulautumisen osaksi modernia arkielämäämme hyvin laajasti. (Ahmady ym. 2020, 1). Nykypäivän vaatimukset teknologiseen kehittymiseen sekä työntekijöiden mukautumiskykyyn ovat tulleet hyvin konkreettisesti esille koronaviruksen nopean leviämisen johdosta ja näyttäneet myös sen, kuinka nopeasti muutos on mahdollista toteuttaa ja tuoda osaksi yksilöiden arkielämää. Organisaatioiden työvoima on myös fyysisesti erittäin hajaantunutta etätyöstä johtuen, mikä heijastuu myös työntekijöiden sosiaaliseen elämään ja keskinäiseen kommunikaatioon. (DeFilippis ym. 2020, 2).

Nopea siirtymä etätyöskentelyyn aiheuttaa kommunikaatio-ongelmia työyhteisöissä yhteisen pääkonttorin tai kokouspaikan sekä kasvokkaisen kommunikaation puuttuessa arkityöympäristöstä. (DeFilippis ym. 2020, 6). Koronapandemialla voi olla vaikutusta myös etätyöntekijöiden psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin, sillä työn tai opiskelun sekä vapaa-ajan välinen siirtymä ei ole enää yhtä selkeä kuin aiemmin. (Ahmady ym. 2020, 2). Työskentelyn ja vapaa-ajan eroa voi olla haastavampi hahmottaa, sillä näihin aktiviteetteihin käytetty aika vietetään samassa paikassa, eikä fyysistä siirtymää näin tapahdu. Myös muulla teknologialla, kuten

esimerkiksi työsähköpostien ohjautumisella henkilökohtaiseen puhelimeen, on tutkittu olevan yhteyttä työn ja perheen välisiin konflikteihin sekä liialliseen työmäärään. (Turel, Serenko, Bontis 2011, 2–3)

Myös työn ulkopuolisen elämän, kuten opiskelun ja vapaa-ajan, siirtyminen verkkoon on saanut monenlaisia vaikutuksia aikaan. Nathiya et al (2020, 1) tuovat tutkimuksessaan esille koronaviruksen ja sen aiheuttaman eristyksen vaikuttavan erityisesti nuorten mielenterveyteen. Tutkimuksen mukaan koronapandemian aiheuttamista mielenterveysongelmista kärsivät erityisesti maaseudulla asuvat naiset. Toisaalta pandemian aiheuttama eristäytyminen pitää yleisestikin kaikki nuoret erossa vertaisistaan ja voi aiheuttaa psykologisia ongelmia, kuten hämmennyneisyyttä, vihaa tai hermostuneisuutta. (Loades et al. 2020, 1218). Rajoitustoimenpiteet saattavat vähentää tai katkaista kokonaan erityisesti lasten ja nuorten sosiaalisia kontakteja, mikä voi aiheuttaa lisääntyneitä yksinäisyyden tunteita ja johtaa myös erilaisiin mielenterveysongelmiin. (Loades et al. 2020, 1218). Yksinäisyyden tunteita voidaan pyrkiä lievittämään sosiaalisten kontaktien aloittamisella ja ylläpitämisellä sekä pyrkiä luomaan yhteenkuuluvuuden tunteita ja erilaisissa vertaisryhmissä. (Loades et al. 2020, 1237). Erityisesti digitaaliset välineet voivat olla iso osa erilaisten ryhmien yhtenäistämistä ja sosiaalisten kontaktien ylläpitämistä; myös sosiaaliset palkinnot voivat auttaa helpottamaan yksinäisyyden tunteita ja lisätä osallisuuden tunteita isompaan yhteisöön. (Loades et al 2020, 1236–1237).

3.2.2 Muutokset työ -ja arkielämässä koronapandemian aikana

Koistinen (2014, 104) kuvaa työvoiman kysynnän ja työllisyyden muutosten tapahtuvan nopeasti, sillä muutokset ovat suoraan riippuvaisia senhetkisistä talouden suhdanteista sekä teknologisesta kehityksestä. Muutokset työllisyydessä heijastavat usein myös työvoiman kysynnän muutoksia (Koistinen 2014, 105). Koronaviruksen nopean leviämisen sekä sen aiheuttamien yhtäkkisten rajoitustoimenpiteiden seurauksena talous koki jyrkän laskun sekä muun muassa ravintola - ja kulttuurialojen toimijat

joutuivat mukautumaan vallitsevaan tilanteeseen. Rajoitustoimenpiteet aiheuttivat muun muassa lomautuksia sekä alan työpaikkojen vähenemistä.

Koronapandemia on vaikuttanut laajasti työllisyyteen ja työttömyyteen eri aloilla. Tilastokeskuksen vuosittaisessa työvoimatutkimuksessa työllisyysaste ilmoitetaan 15–64-vuotiaasta väestöstä prosenttiosuutena; sen mukaan vuoden 2020 työllisyysaste oli 71,6 prosenttia laskien yhdellä prosenttiyksiköllä edellisvuodesta 2019. (Tilastokeskus 4.3.2021). Myös vuoden 2021 tammikuussa työttömiä oli 41 000 henkilöä enemmän kuin vuoden 2020 tammikuussa. (Tilastokeskus 2.3.2021)

Työllisyysaste on laskenut kaikissa ikäryhmissä vuonna 2020 verrattuna edellisvuoteen 2019. Ikäryhmistä erityisesti nuorten (15-24-vuotiaiden) osalta työllisyysaste on kääntynyt laskuun vuonna 2020, jolloin koronaviruksen aiheuttamat rajoitustoimenpiteet alkoivat. Työllisyysaste laski naisten osalta kaikissa ikäryhmissä, mutta miesten työllisyysaste nousi ikäryhmissä 55–64 ja 65–74.

3.2.3 Pandemian vaikutukset nuorten talouteen ja itsenäisyyteen

Nuorten aikuisten siirtymä työelämään on usein myös taloudellisesti merkittävä tapahtuma, joka tuo itsenäisyyttä rahankäyttöön ja suurten hankintojen tekemiseen. Monelle opiskelu ja sen aikainen elämä on kiinni erilaisista taloudellisista tuista, kuten opiskeluun liittyvistä sosiaalityöistä ja perheen taloudellisesta avusta opiskelujen ajan. Palkkatyöhön pääseminen nostaa nuoren taloudellista asemaa ja tuo vapauden käyttää omaa rahaa ja toisaalta myös opetella käyttämään sitä harkiten. Talouskriisin iskiessä tämä taloudellinen siirtymävaihe voi näyttäytyä hyvin eri valossa ja monilla aloilla muun muassa vaikuttaa työpaikkojen määrään, kasvattaa arkielämän kuluja sekä vaikuttaa myös muilla tavoin nuoren aikuisen epävakaiseen tai muuttuvassa tilanteessa olevaan talouteen.

On monia eri tapoja käsitellä ja pyrkiä selviytymään maailmanlaajuisesta talouskriisistä, ja muun muassa eri ikäluokkien säästämistapoja sekä asenteita

luottoihin ja velkoihin on tutkittu aiemmin laajasti. (Silinskas, Ranta, Wilska 2021, 2). Monet yksilöt pyrkivät varautumaan epävarmoihin taloustilanteisiin ja riskeihin säästämällä ja kartuttamalla omaisuutta. (Deaton 1992, Carroll, 1997). Silinskas et al. (2021, 3) määrittävät kolme suosituinta taloudellista toimintatapaa talouskriisin tullen: senhetkisten menojen karsiminen ja hätävarojen käyttöönotto, rahan lainaaminen lähiesiltä tai pankista ja tulojen kasvattaminen joko lisätyön tekemisellä tai omaisuutensa myymisellä.

Eri ikäluokissa ja elämänvaiheissa olevien ihmisten taloudelliset tilanteet vaihtelevat suurestikin talouskriisien vaikutusten alaisina. (Wiersma et al. 2020). Nuorten aikuisten taloudellinen asema talouskriisien aikana on Silinskasin ja kumppaneiden (2021, 3–4) mukaan ikäluokista heikoin. Nuoren taloudellisessa siirtymässä nuori pyrkii aloittamaan omaa taloudenpitoaan vanhempien kodista pois muutettaessa esimerkiksi 25–26 vuoden ikäisenä, jolloin heidän on muihin aikuisikäluokkiin nähden haastavampaa saada esimerkiksi pankista lainaa luottokelpoisuutensa puutteellisuuden johdosta. Koska nuorten urat ovat vasta alkuvaiheessaan, palkat ovat muita ikäluokkia pienempiä, eikä säästöjäkään ole useimmiten paljoakaan. Myös Ranta et al. (2012) esittelevät 25–vuotiaiden nuorten taloudellisia menettelytapoja talouspaineiden alla; itsenäistyvät nuoret pyrkivät leikkaamaan kuluistaan ja lykkäämään isojen hankintojen tekoa sekä käyttämään mahdollisia aiempia säästöjä arkielämässään selviytyäkseen heikosta taloustilanteesta. Tulojen nostamiseksi on siis odotettavissa, että nuoret aikuiset pyrkisivät tekemään enemmän töitä ja vähentämään kulujaan taloutensa ylläpitämiseksi. (Silinskas et al. 2021, 4). Muita eroja taloudellisiin tilanteisiin epävakaina aikoina voivat luoda yksilöiden ja heidän kotitalouksiensa demografiset ja taloudelliset tekijät, kuten koulutustaso, tulotaso, perhetilanne ja jopa sukupuoli. Yhdysvaltalaistutkimuksen mukaan naiset selviävät miehiä huonommin taloudellisista shokeista ja taloudellista haavoittuvuutta lisää myös se, mikäli perheessä on pieniä lapsia. Haavoittuvassa asemassa ovat myös lähellä eläkeikää olevat yksilöt sekä etnisiin vähemmistöihin kuuluvat. (Lusardi et al. 2011, 11). Tutkimuksessa esitetään myös muun muassa vähäisemmän taloudellisen tietämyksen ja osaamisen yhteyttä suurempaan taloudellisen haavoittuvuuden riskiin (2011, 26).

Koronakriisin aiheuttamat talousvaikeudet ovat vaikuttaneet erityisesti nuoriin aikuisiin. Nuorten alkaessa saavuttamaan taloudellista itsenäisyyttä siirtyessään opiskeluista työelämään ovat heidän tulonsa kuitenkin pienet ja erityisesti talouskriisin aikana heidän ostovoimansa on pieni, mikä johtaa myös menojen karsimiseen ja matalaan kulutustasoon (Ranta et al. 2020a, 469). Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan miehet ovat olleet koronakriisin aikana enemmän huolestuneita taloudellisesta tilanteestaan ja mahdollisesta lomautuksestaan kuin naiset; lähes kaikkien muiden esitettyjen toimeentuloon ja arkeen liittyvien huolenaiheiden osalta, kuten yhteiskunnan ajautuminen lamaan tai poikkeustilanteeseen liittyvä epävarmuus, olivat enemmissä määrin naisten huolenaiheita. (Tilastokeskus; Keski-Petäjä, Lipasti, Pietiläinen 2020). Syynä voi ainakin osin selittää se, että 67 % ns. kriittisten ammattien, kuten hoito- ja opetusalojen henkilöstöstä on naisia, joiden työpanos huoltovarmuuden säilyttämiseksi on ollut koronapandemian aikana erityisen tärkeä. (Tilastokeskus: Keva 2020).

Nuorten aikuisten talouskäyttäytyminen ja talouslaskun aikaansaamien sosiaalisten seurauksien johdosta nuorten tilanne on siis erityisen haavoittuvainen ja taloudellisesti hyvin herkkä säästöjen, työkokemuksen puutteen ja muita ikäluokkia matalamman palkan takia. (Silinskas et al. 2021, 5; Ranta et al. 2020b 1201–1219.). Taloudellinen epävarmuus näkyy paitsi talouskriisin aiheuttamassa tilanteessa, mutta myös elämänvaiheesta johtuvista olosuhteista. Suomalaisen elintason noususta johtuen myös vanhemmuuteen liittyvä vaatimustaso on noussut, joka osin tekee vaadittavan elintason saavuttamisesta hankalaa. (Aapola & Ketokivi 2013, 179). Monet nuoret aikuiset haluavat lykätä vanhemmuutta entistä myöhempään, jolloin tarvittavat resurssit ovat käytettävissä ja mahdollinen 'epäonnistuminen' vanhemmuudessa olisi epätodennäköisempää. (Oinonen 2001, 121). Kansainvälisissä vertailuissa koronapandemia onkin vähentänyt syntyvyyttä monissa kehittyneissä maissa erityisesti taloushuolien ja työmarkkinoiden heikentymisen takia, mutta Suomi on poikkeus tähän tilastoon; Suomen syntyvyyslukemat ovat kääntyneet lievään nousuun vuoden 2021 kevään aikana, mutta syitä tähän ei ole vielä tutkittu. (Yle uutiset Kokkonen 12.3.2021). Syntyvyyden nousemista ja sen syitä voidaan kuitenkin luontevasti tarkastella vasta

vuoden 2021 kevään aikana, jolloin koronapandemian vaikutukset syntyvyyteen alkavat vasta näkyä. (Yle uutiset Koskela 13.1.2021).

Koronakriisi voi siis osaltaan vaikuttaa nuorten aikuisten taloustilanteeseen aiempien talouskriisien tavoin ja toisaalta myös lykätä aiemmin tehtyjä päätöksiä ja muita siirtymiä entisestään. Vallitseva tilanne osin myös vaikuttaa työmarkkinoihin ja luo eriarvoisuutta eri aloilla olevien yksilöiden välille entisestään. LÄHDE?

4 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN, AINEISTO JA METODIT

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Aiemmassa olen käsitellyt nuorten siirtymää aikuisuuteen ja työelämään, erilaisten kriisien vaikutusta työllistymiseen sekä koronapandemian vaikutuksia nykypäivän työelämään ja talouteen. Teoriataustan valossa aion tutkia sitä, millä tavoin nuoret kokevat työelämätransition koronapandemian aikana ja millaisiksi he kokevat ovat työllistymisen mahdollisuutensa omalla alallaan kyseisen kriisin aikana. Koska koronakriisi on myös talouskriisinä aiheuttanut paljon muutoksia sekä kaikkien arkielämiin että myös työmarkkinoille sekä erilaisen osaamisen kysyntään, on tarpeellista tutkia myös nuorten työelämään siirtyvien aikuisten näkemyksiä oman alansa työllisyystilanteesta. Aineistona käytän keräämäämme haastatteluaineistoa, joka koostuu kuudesta opintoalakohtaisesta ryhmähaastattelusta. Tässä luvussa kuvaan keräämäämme haastatteluaineistoa ja sen ominaisuuksia sekä sitä, miten aion analysoida aineistoa. Haastattelut ovat keskustelun tasolla sekä osallistujien ansiosta hyvin rikkaita aineistoja ja päätin hyödyntää analyysissäni jo kysymyspatteristossa valmiita olevia teemoja, jotka auttavat jäsentämään haastatteluja. Teemoittelen näiden keskusteluteemojen sisäiset puheenaiheet ja analysoin niitä fenomenologisella tutkimusotteella, jonka avulla on mahdollista korostaa haastateltavien omia kokemuksia ja

tuntemuksia suhteessa aiheeseen. Tämän osuuden lopussa kerron myös lyhyesti omasta asemoitumisestani tutkimusaiheeseen nähden ja tarkastelen tutkimuksen eettisyyttä.

4.2 Aineiston kuvaus

Aineistonani käytän CoronaConsumers-tutkimushankkeessa keräämäämme haastatteluaineistoa. Aineisto on kerätty joulukuun 2020 ja maaliskuun 2021 välillä, jonka aikana on toteutettu kuusi haastattelua, joiden osallistujat ovat 24–31-vuotiaita loppuvaiheen korkeakouluopiskelijoita tai koronakriisin vaikutusten aikana valmistuneita. Toteutetut haastattelut ovat ryhmähaastatteluja, joista jokaisessa on 3–6 osallistujaa. Ryhmät on muodostettu alakohtaisesti muodostamiemme kokonaisuuksien mukaisesti. Alakohtaisia ryhmäjakoja on neljä: kauppatieteet/it-alat, humanistis-yhteiskuntatieteelliset alat, psykologia ja lääketiede. Ensimmäisessä ryhmässä osallistujat opiskelivat tarkemmin IT-alaa, kauppatieteitä, tietojärjestelmätieteitä, koneoppimista sekä tietojenkäsittelyä. Humanistis-yhteiskuntatieteellisessä ryhmässä opiskeltiin yhteiskuntatieteitä, kulttuurialaa sekä kieliä. Haastateltavien paljoudesta johtuen muodostimme kaksi ryhmää kahdesta ensin mainitusta alasta, eli ryhmähaastatteluja oli yhteensä kuusi. Olemme saaneet haastateltavia eri väylien kautta, mutta pääosin yliopiston sähköpostilistojen kautta lähetettyjen haastattelukutsujen kautta sekä tuttaviemme välityksellä.

Haastattelut on toteutettu Zoom-videopuhelusovelluksen avulla, jossa olemme kokoontuneet haastattelun toteuttamiseksi. Web-kameraa ja mikkiä on pyydetty haastattelujen alussa pitämään päällä, mikäli se on ollut haastateltaville mahdollista, jotta haastattelut voisivat olla mahdollisimman lähellä oikeaa kasvokkaista haastattelutilannetta. Kameran kautta voimme muun muassa seurata kasvoniilmeitä sekä eleitä ja ne voidaan ottaa huomioon keskustelun sujuvuuden kannalta.

Ohjeistimme haastateltavia käyttämään myös chat-kenttää, mikäli aiheeseen tulee liittävä ja soveltamaan myös Zoomin viittaustoimintoa, mikäli haluaa puheenvuoron seuraavaksi. Sekä chat että viittaustoiminto eivät olleet kovinkaan suosittuja haastatteluissa, sillä puheenvuorot jakaantuivat hyvin myös ilman niitä, eikä puheenvuoroja otettu kovinkaan herkästi. Nämä toiminnot olivat aktiivisessa käytössä vain yhdessä haastatteluista, jossa keskustelu oli aktiivisinta ja itseohjautuvinta.

Haastattelukysymyspatteristo koostui kysymyksistä, joiden kautta selvitimme, millaisia vaikutuksia koronapandemialla on ollut haastateltavien arkielämään, sosiaalisiin aktiviteetteihin, opiskeluihin sekä työelämään ja urasuunnitelmiin. Kysyimme myös etätyökalujen toimivuudesta sekä siitä, mitä piirteitä he haluaisivat säilyttää vielä koronapandemian päätyttyä arkielämässä. Kosketimme myös koronauutisointia mediassa sekä koronarokotteiden aiheuttamaa keskustelua. Tarkoituksenaamme oli saada kokonaiskuva koronapandemian vaikutuksista haastateltavien elämiin sekä ensisijaisesti työelämätransitioon ja siihen, millaista on ollut suorittaa opintoja loppuun poikkeusaikana sekä mahdollisesti jo valmistua ja etsiä alansa töitä. Työllistyminen on eri alojen opiskelijoille hyvin erilainen prosessi, sillä tietyiltä aloilta valmistuvat pääsevät suoraan hakemaansa työpaikkaan kun taas toisilta aloilta valmistuvat pelkäävät jäävänsä työttömiksi valmistuttuaan. Aiheesta puhuttiin ryhmähaastatteluissa myös hyvin eri tavoin ja koronan aiheuttama huoli tai huolettomuus tulivat esille haastatteluiden aikana. Haastatteluista käy ilmi paljon alakohtaisia eroja koronavirustilanteeseen suhtautumisessa työelämään siirtymisen kannalta.

4.3 Metodit ja analyysitavat

Analysoin litteroitua haastatteluaineistoani teemoittelun ja fenomenologisen analyysitavan avulla. Pyrin luomaan tutkimuksestani näiden analyysitapojen avulla

mahdollisimman koherentin ja selkeän kokonaisuuden, jonka tavoitteena on tuoda haastateltavien omat kokemukset sekä mahdolliset alakohtaiset erot näiden kokemusten osalta esille teemoittelun avulla. Korostan siis haastateltavien omia kokemuksia ja mielipiteitä ja heijastan näitä haastateltavien omiin taustoihin, elämäntilanteisiin (esimerkiksi onko jo työelämässä tai valmistunut), kuten myös opiskeltuun alaan. Alakohtaisesti työllisyystilanteet ovat vaihdelleet koronapandemian aikana paljonkin, joten pyrin tarkastelemaan myös mahdollisesti aloista johtuvia eroja kokemuksista työllistymisen suhteen.

4.3.1 Teemoittelu

Koska tutkimusongelmani on varsin käytännönläheinen ”miten koronapandemian aikana valmistuneet ja valmistuvat kokevat oman työllistymisensä”, on myös ongelmaan käytännölliseltä kannalta suhtauduttava myös käytännöllisen aineiston-purkutavan eli teemoittelun avulla. (Eskola & Suoranta 1998, 179). Teemoittelun avulla on mahdollista havaita, ryhmitellä ja vertailla aineistossa toistuvia teemoja ja tätä kautta hahmottaa aineistoa paremmin. (Eskola & Suoranta 1998, 175). Tavoitteenani on teemoittelun avulla löytää toistuvia teemoja haastateltavien kerronnasta ja hahmotella keräämäni seikat kuuluviksi erilaisiin kokemuskategorioihin. Tämän aineiston purkutavan tarkoitus ei välttämättä ole kerätä pelkästään yksittäisiä sitaatteja, vaan tulkita puhuttujen asioiden kokonaissisältöä ja tiivistää sanottu yhtenäisiksi merkityksisällöiksi. (Valli & Aaltola 2015, 61). Analyysissäni hyödynnän jo haastattelukysymysten pohjalta muodostettuja teemoja, joiden mukaan haastattelut etenivät puolistrukturoidusti. Vaikka ryhmähaastatteluja ovat jo aiemmin ohjanneet ennalta määritetyt tutkimuskysymykset, joiden teemoja on mahdollista analysissäkin mukailta, on keskustelu kuitenkin edennyt haastateltavien ehdoilla ja heidän kertomiensa asioiden mukana.

Mukailen tutkimusaineistoni teemoitteluvaiheessa Vallin ja Aaltolan (2015, 61–62) kuvaamaa prosessia aineiston teemoittamisesta. Jo ikään kuin valmiina olevien teemojen pohjalta olennaista siis on hahmotella teemoissa esiintyvät toistuvat seikat ja merkityksisällöt haastateltavien puheissa. (Valli & Aaltola 2015, 61). Tässä teemoitteluprosessin ensimmäisessä vaiheessa apuna aion käyttää aineistoni pohjalta tehtyjä ajatuskarttoja, jossa havaittavissa ovat toistuvat teemojen sisäiset ajatukset ja kommentit haastateltavien puheissa. Keskeinen kokemussisältö voidaan ilmaista sanallisesti ajatuskarttojen muodostamisen jälkeen. Vallin ja Aaltolan (2015, 62) kuvaamassa toisessa teemoittamisen vaiheessa tehdyt teemakohtaiset ajatuskartat yhdistetään muiden teemojen ajatuskarttoihin ja tulkitaan niitä sekä itsenäisesti että toisiinsa liittyvinä merkitysrakenteina. Näin voidaan muodostaa kattava ja aineistossa esitettyjen teemojen kannalta kattava merkitysverkosto. (Valli & Aaltola 2015, 62). Tämän merkitysverkoston tavoitteena on luoda aineiston rekonstruktio, joka kattaa kaikki aineiston kannalta olennaiset ja toistuvat aiheet. Kyseisestä verkostosta on olennaista myös etsiä mahdollisia ristiriitoja esimerkiksi haastateltavien puheissa samasta aiheesta – ristiriidat tekevät aineistosta rikkaan ja ne tuovat lisää tietoa työelämätransitiovaiheessa olevien nuorten aikuisten kokemuksista.

Teemoittelu on haastava, mutta toisaalta rikas tapa järjestää aineistoani, sillä se tarvitsee onnistuakseen vahvaa ja sujuvaa vuorovaikutusta teoriaosuuden sekä empirian välillä. (Eskola & Suoranta 1998, 176). Pyrin rakentamaan aineistoni analyysiosuuden teoriaosuuteni kanssa keskustelevalaksi ja keskenään vuorovaikut-tavaksi kokonaisuudeksi. Tärkeää on myös kiinnittää huomiota siihen, mitä aineistossa esiintyy ja mitä ei esiinny. Valli ja Aaltola (2015, 62) varoittavat teemoittamisen osalta siitä, että omien ennakkoluulojen ja liian pitkälle viedyn tulkinnan ja päättelyn seurauksena saattaa olla se, että lisää itse aineistoon jotain sellaista, mitä siellä ei ole. Aineistosta ja haastateltavista muodostettu kokonaiskuva voi johtaa omien ennakkotietojen ja luulojen hyödyntämiseen kokonaiskuvan täydentämisessä, ja se ei ole analyysin kannalta suotavaa. Tulkinta on tutkimuksen teossa olennaista, mutta tulkintaa ei saa viedä tarpeettoman pitkälle tai antaa omien oletusten viedä tulkintaa eteenpäin.

4.3.2 Fenomenologinen analyysi

Lisäksi tarkastelen aineistoani haastateltavien kokemuksista lähtöisin fenomenologisen analyysitavan avulla. Fenomenologinen näkökulma aineiston purkua jäsenellessä on hyödyllinen siksi, että se mahdollistaa koronapandemian aiheuttaman poikkeuksellisen tilanteen kohtaamisen ilmiönä ja siihen liittyvien ajatusten tulkitsemisen osana ilmiön kohtaamista. Kirjaimellisesti fenomenologia (phenomenology) viittaaakin sanana ilmiön (phenomene) tutkimiseen. (Smith 2009). Korona-pandemia on aiheuttanut eriarvoisuutta ja vaikuttanut eri alojen opiskelijoihin ja valmistuneisiin hyvin eri tavoin, ja fenomenologisesti tarkastelemalla voin analysoida haastatteluaineistoa rikkaammin haastateltujen omia kokemuksia ja ajatuksia hyödyntäen ja huomioon ottaen. Fenomenologinen lähestymistapa siis mahdollistaa sekä ilmiön että kokemusten syväluotaavan analysoinnin ja ymmärryksen sekä niiden keskinäisen suhteen tarkastelun.

Fenomenologisessa tutkimustavassa keskeistä on ihmisen ja hänen ympäristönsä välinen vuorovaikutus, jossa ympäristö vaikuttaa yksilöön ja yksilö rakentaa ympäristöänsä. (Valli ja Aaltola 2015, 30). Fenomenologinen tutkimustapa keskittyy yksilön kokemuksiin ja havaintoihin. Yksilö reflektoi aina kokemaansa ajatustensa kautta ja muodostaa omat näkemyksensä muista ihmisistä, ympäristöistä ja ilmiöistä. (Valli & Aaltola 2015, 30–31) Maailmasuhde on sidoksissa aiempiin kokemuksiin ja havaintoihin sekä ajatteluun. Jopa samassa ympäristössä elävät ihmiset kokevat samat asiat eri tavoin; on siis tärkeää tiedostaa ja kuulla jokaisen omaa kokemustietoa samasta aiheesta, sillä ne saattavat poiketa toisistaan suurestikin. Fenomenologisen tutkimuksen onnistuneisuutena voidaan nähdä se, että ymmärrys ilmiöstä on kasvanut tutkimuksen lopussa sen aloittamiseen nähden ja että tutkija on läpi tutkimuksensa suhtautunut kriittisesti omaan tulkintaansa muiden kokemuksista. (Valli & Aaltola 2015, 49).

4.4 Oma asemoituminen

Tutkimani aihe on minua itseäni hyvin lähellä, sillä olen itse osa tutkimaani kohderyhmää. Ylempi korkeakoulututkintoni valmistuu vuonna 2021 ja myös omiin opintoihini ja tulevaisuuden suunnitelmiini on vaikuttanut korona-aika ja siihen liittyvät rajoitukset ja toimenpiteet, mikä saa minut samaistumaan haastateltaviemme kertomuksiin hyvin vahvasti.

Siirtyminen opinnoista työelämään on siis sekä haastateltavia että minua itseäni askarruttava aihe ja haastattelujen kautta koin itsekin saavani ikään kuin vertaistukea tilanteessani. Koronarajoitukset ovat myös vaikuttaneet eri aloihin eri tavoin ja siksi olin myös utelias tietämään, millä tavoin kaltaiseni loppuvaiheen opiskelijat ja vastavalmistuneet näkevät oman alansa työtilanteen ja omat mahdollisuutensa työllistyä alansa työpaikkoihin korona-aikana. Vastavalmistuneiden tilanne on myös siinä haasteellinen, että alan työkokemusta ei juurikaan vielä ole ja ensimmäisen oman alan työpaikan saaminen poikkeusaikana voi tuntua hyvin kilpailulliselta. Tutkimustieto on kuitenkin aina paikantunutta, osittaista ja tuotettu aina tietystä näkökulmasta ja olosuhteista käsin. (Ronkainen & Naskali 2007, 65 Vaattovaaran 2015, 32 mukaan). Myös tässä tutkielmassa voin tuoda esille vain oman näkökulmani ja tulkintani vallitsevasta tilanteesta suomalaisten nuorten aikuisten tilanteesta työelämätransition keskellä.

Pyrin kuitenkin tarkastelemaan aineistoa mahdollisimman puolueettomasti ja vailla ennakko-oletuksia huolimatta siitä, että olen itse osin samassa tilanteessa haastateltavien kanssa. Uskon myös, että oma kokemukseni vastaavasta tilanteesta auttaa minua pääsemään aiheessani syvemmälle ja näkemään asioita hyvin samantyyppisestä perspektiivistä kuin haastateltavat itse.

4.5 Tutkimuksen eettisyys

Haastattelimme transitiivaiheessa olevia nuoria aikuisia ja muodostimme ryhmät alojen perusteella, mutta myös sitä mukaa, kun löysimme haastateltavia tai kun he ottivat meihin yhteyttä haastattelukutsumme johdosta. Pyysimme ennen haastatteluja kaikilta haastateltavilta tutkimusluvan ja luvan pyytämisen yhteydessä toimittimme kaikille osallistujille myös tietosuojaselosteen. Informoimme haastateltavia videoyhteyden avautuessa ja ennen varsinaisen haastatteluosuuden alkua siitä, että haastattelu tallennetaan litterointia varten ja tämän jälkeen tallennukset hävitetään asianmukaisesti.

Ryhmähaastattelut olivat tarkoituksenmukaisia siinä mielessä, että keskustelun kautta esille tuli paljon sellaisia aiheita, joita emme itse olleet suunnitelleet ottavamme esille tai kysyneet erikseen, mutta josta haastateltavat innostuivat puhumaan keskenään. Ryhmähaastattelujen järjestämisessä oli paljon etuja, mutta niihin liittyvä oman henkilöllisyyden paljastaminen muille ryhmän jäsenille oli haastattelun toteutumisen kannalta välttämätöntä; toisaalta emme tienneet myöskään haastateltavien mahdollisista keskinäisistä suhteista tai siitä, olisivatko he valmiita keskustelemaan samassa haastatteluryhmässä. Vieraiden ihmisten kanssa samassa ryhmässä omista kokemuksistaan ja ajatuksistaan keskusteleminen saattaa myös olla joillekin haasteellista tai epäluontevaa.

Näen siis eettisenä kysymyksenä erityisesti sen, minkälaisia asioita voimme kysyä ryhmähaastatteluihin osallistuneilta siten, ettemme pyydä kertomaan liian henkilökohtaisia asioita. On haastavaa arvioida etukäteen, millaisiin kysymyksiin haastateltavat ovat valmiita vastaamaan ja millaisia asioita he ovat valmiita jakamaan sekä haastattelijoiden että muiden haastateltavien kesken. Koska haastattelu painottuu haastateltavien omien kokemusten kuulemiseen, eikä vallitsevien todellisten asiaintilojen analyysiin, on tärkeää pysyä neutraalina mutta toisaalta myös rohkaista haastateltavia osallistumaan keskusteluun omien kokemustensa ja tuntemustensa pohjalta.

Ryhmähaastatteluihimme osallistuneet ovat kuitenkin kertoneet omista kokemuksistaan ja näkemyksistään epäröimättä meille ja muille haastateltaville ja tätä kautta ylläpitäneet keskustelua ja tuoneet paljon uutta aineistoomme. Toisaalta näen myös, että kysymyksemme ovat aihealueiltaan hyvin laajoja, joihin on helppoa vastata myös vähemmän henkilökohtaisilla tavoilla ja tuoda omalta osaltaan sellaisia näkemyksiä esille, joista on helpompaa ja luontevampaa puhua vieraassakin seurassa. Haastatteluissamme oli tarkoitus keskustella työelämään siirtymisestä koronapandemian aikana, joka antaa mahdollisuuden puhua itselleen tärkeistä tai vähemmän henkilökohtaisista aiheista oman valintansa mukaan laajasti tai suppeasti. Näen haastattelun kysymystenasettelut tältä osin onnistuineina, sillä ne ovat neutraaleja, eivätkä ohjaa keskustelua liian henkilökohtaiseksi. Pyrimme tutkimuksen eettisyyden kannalta kysymään sellaisia asioita, joista mahdollisimman moni olisi valmis puhumaan isossakin haastatteluryhmässä.

5 TUTKIMUSAINEISTON ANALYYSI JA TULOKSET

Analysoin aineistoani teemoittelun ja fenomenologisen analyysitavan avulla. Haastattelujen litterointien sekä analyysimenetelmieni pohjalta pystyin kartoittamaan haastatteluissa toistuneita teemoja ja aiheita, joista haastateltavat keskustelivat johdoltamme. Seuraavassa kappaleessa kuvaan ensin tarkemmin sitä, millä tavoin olen käsitellyt ja analysoinut haastatteluaineistoa ja purkanut analyysin ensin keskusteluteemoittain. Käsittelen kaikkia haastatteluja ja kaikkien alojen opiskelijoita yhtenä ryhmänä tuodakseni esille haastatteluiden keskusteluaiheet sekä niissä toistuneet näkemykset, mielipiteet ja kokemukset. Tulososiossa esitän kokemukset aloittain ja tuon esille tarkemmin sitä, millaisia eroja ja yhtäläisyyksiä eri alojen opiskelijoiden kokemuksissa oli haastattelujen perusteella.

5.1 Analyysin kuvaus

Aloitin aineiston analyysin lukemalla kaikki suorittamiemme haastattelujen litteroinnit läpi kerran ja korostamalla niistä haastateltaville esitetyt kysymykset. Vaikka kysymykset ja aihealueet olivat jo ennalta suunniteltuja ja määriteltyjä, vaihteli niiden esittämistapa sekä tarkkuus haastattelujen välillä paljonkin. Jotkin ryhmät olivat puheliaampia ja keskustelu halutuista aiheista eteni luonnostaan hyvin sujuvasti ja kattoi

haluamamme asiat, mutta taas joissakin haastatteluryhmissä keskustelu eteni mekaanisemmin kysymyksen esittämisellä ja siihen vastaamisella haastateltavien kesken vuorotellen. Aiheet saattoivat myös sekoittua keskenään siten, että ensimmäisen kysymyksen aloittaman keskustelun aikana käytiin melko laajasti läpi asioita, joista olimme suunnitelleet kysyvämme tarkemmin myöhemmin. Tämän takia oli tärkeää tarkastella haastatteluja huolella, jotta myös erilaiset elämäntilanteet, tuntemukset ja kokemukset olivat havaittavissa kokonaisvaltaisemmin ja eri kysymyksiin vastatessa ja kommentoitaessa.

Toista lukukertaa varten laadin haastattelukysymystemme perusteella ajatuskarttapohjat kutakin kysymysteemaa varten jokaisesta ryhmähaastattelusta ja keräsin jokaisesta haastattelusta teemoihin asioita, joista haastateltavat puhuivat ja millaisia kokemuksia heillä oli kustakin aiheesta. Poimin myös joitakin kokemuksia havainnollistavia sitaatteja, jotka auttoivat hahmottamaan teemaa paremmin. Ajatuskartat auttoivat saavuttamaan ymmärrystä haastateltavien ajatuksista sekä ennen kaikkea antoi mahdollisuuden vertailla sitä, millaisia kokemuksia kussakin ryhmässä on ollut ja heijastelemaan myös ajatuksia siitä, millaisia eroja kokemuksissa oli eri alojen opiskelijoiden välillä. Tutkimukseni tavoitteena on erityisesti vertailla eri alojen opiskelijoiden kokemuksia työllisyysnäkömystään koronapandemian vaikutuksen alaisina.

Valitsin haastattelukysymyspatteristostamme keskeisimmät teemat, joiden avulla lähdin purkamaan aineistoa. Tutkin ajatuskarttojen avulla sitä, mitkä asiat, aiheet ja teemat toistuvat näiden keskusteluteemojen sisällä ja millaisia eroja eri alojen opiskelijoiden kokemuksissa on ja toisaalta myös sitä, miten eri tavoin sama asia voidaan kokea myös saman alan opiskelijoiden ja valmistuneiden kesken. Analysoin kuutta haastatteluamme seuraavien keskusteluteemojen pohjalta: Digitalisaatio ja etätyökalut, talous ja kulutus, sosiaalinen elämä, opiskelu ja kokemukset omasta alasta sekä työelämään siirtyminen ja urasuunnitelmat. Käsittelen näiden aiheiden sisällä käytyjä keskusteluja seuraavaksi omissa luvuissaan, jonka jälkeen puran alakohtaiset kokemukset tulososioon tarkasteltaviksi.

5.1.1 ”Vihdoinkin kunnan digiloikka!”

Pyysimme haastatteluissa haastateltavia keskustelemaan koronapandemian aikaansaamasta digitalisaatiosta, eristäytymisen aikana käytetyistä etätyökaluista sekä siitä, miten hyvin ne heidän mielestään korvaavat eri elämänalueita. Suurin osa haastateltavista oli haastattelun hetkellä yhä opiskelijoita ja osalla oli työpaikka opiskelujen ohessa. Haastateltavat olivat osin myös jo valmistuneita ja työelämässä. He puhuivat digitalisaatiosta omista lähtökohdistaan ja kokemuksistaan käsin heijastellen omia kokemuksiaan etäopiskeluun, etätyöskentelyyn sekä vapaa-ajanviettotapoihin.

Päällimmäiseksi temaksi digitalisaation osalta nousi se, että etänä työskentelyn ja opiskelun mahdollisuudet ovat lisänneet joustavuutta ja tuoneet vaihtelua päivärytmiin. Positiivisina asioina esille tuli myös, että etänä työskentelyn myötä on mahdollista itse vaikuttaa siihen, mihin asioihin kiinnittää eniten huomiota ja millaiset asiat jättää vähemmälle huomiolle. Tästä esimerkkinä oli muun muassa ”byrokratiakokousten” pitäminen ja niiden aiemmin vaatima fyysinen läsnäolo, joihin on nykyään helpompi osallistua etänä ja säästää näin aikaa ja vaivaa kokoukseen osallistumisesta. Koska aikaa ei kulu enää työmatkoihin tai työkavereiden kanssa lounastamiseen tai paikasta toiseen siirtymiseen, jää aikaa enemmän tehokkaalle työskentelylle sekä toisaalta myös vapaa-ajalle, joka alkaa välittömästi työpäivän loputtua.

Lähes kaikissa haastatteluryhmissä tuotiin esille myös se, että koronapandemia on saanut aikaan jo aiemmin toivotun ja kaivatun kehityssaskeleen kohti modernimpaa yhteiskuntaa. Pandemian ”ulkopuolinen, pakottava voima” sai aikaan laajan etätyösuosituksen ja myös mahdollisuuden joustavampaan ja tehokkaampaan ajankäyttöön työskentelyssä. Myös erilaiset etätyökalut ja palvelut ovat vastanneet heidän mielestään hyvin niiden räjähdysmäisesti kasvaneeseen tarpeeseen. Haastateltavien mukaan etätyöskentelyn mahdollisuus on myös vähentänyt paikkasidonnaisuutta, mikä on mahdollistanut opiskelun ja työskentelyn myös muualta käsin kuin esimerkiksi opiskelukaupungista tai omasta asunnostaan käsin. Pääasiassa he kokivat

myös, että etäopiskelu on ollut sujuvaa ja mahdollistanut opintojen suorittamisen joustavammin. Myös etäopetusvalmius koulutuslaitosten osalta on ollut hyvä.

Vaikka haastateltavat kokivat etätyöskentelyn olleen pääasiassa positiivinen kokemus, oli vallitseva näkemys kuitenkin myös se, että etätyökalut eivät korvaa vapaa-aikaa ja sen viettotapoja. Erilaiset juhlat, ystävien tapaaminen tai työn tai opiskelun ohessa tapahtuneet spontaanit tapaamiset, kuten kahvi- ja lounashetket eivät ole korvattavissa etätyökalujen voimin, vaan ovat jääneet kokonaan pois etätyöskentelyn ja eristäytymisen aikana. Ongelma etänä tapaamisessa sekä työskentelyn että sosiaalisen kanssakäymisen kannalta on myös se, että kaikilla ei välttämättä ole tarvittavia tai toimivia laitteita niiden toteuttamiseen. Etäaika luo siis osaltaan eriarvoisuutta yksilöiden välillä, sillä se tuo esille esimerkiksi varallisuuseroja tai tietotaidon puuttumista, sillä kaikki eivät myöskään osaa käyttää kaikkia työkaluja tai etäpalveluita kanssakäymisen ylläpitämiseksi. Koska osa ei pääse näkemään perhettään tai ystäviään kasvokkain ja normaalien arkipäivien kohtaamiset ovat osaksi jääneet pois opiskelujen ja töiden suhteen, moni kokee tästä myös alakuloa tai jopa yksinäisyyttä.

Myös asiakastyötä tekevät (tulevat psykologit ja lääkärit) toivat esille asiakaskohtaamisten vaillinaisuuden etätapaamisissa. Kaikilla ei ole tarvittavia tarkkoja kameroita tai mikkejä, eivätkä videopuhelut tuo esille esimerkiksi eleitä, kasvojen liikkeitä tai äänensävyjä yhtä hyvin kuin kasvokkain tapaamiset. Erityisesti lääkärintyössä ajatus siitä, ettei pääse tunnustelemaan tai katsomaan tarkasti potilasta ja hänen vaivaansa, tuntuu vielä uransa alkuvaiheessa olevien mielestä hyvin epävarmalta tavalta toteuttaa potilastapaamisia. He kuitenkin toivat esille mahdollisten urallaan myöhemmin tulevien etätapaamisten osalta sen, että ne lisäisivät heidän työnsä monipuolisuutta ja toteuttamismahdollisuuksia tulevaisuudessa.

Tähänastinen etänä toimiminen on siis pääasiassa sujunut haastateltavien mielestä hyvin erityisesti opintojen ja työnteon kannalta, mutta etätapaamiset eivät korvaa vapaa-aikaa, harrastuksia ja ystävien tapaamista yhtä hyvin kuin aiemmin läsnä tapahtuneet tapaamiset. Kaipuuta lähitapaamisiin on jo kovasti ja tarve nähdä läheisiä sekä vähemmän läheisiä ihmisiä spontaanimminkin on jo suuri tässä vaiheessa koronapandemian aiheuttamia laajoja kokoontumisrajoituksia.

5.1.2 ”Pitää siirtää toiseen ajankohtaan unelma tuhlailusta”

Koronapandemian vaikutukset opiskelijoihin ja vastavalmistuneisiin olivat hyvin monimuotoiset, sillä osaltaan se toi taloudellisia huolia ja menetyksiä, mutta toisaalta myös positiivisia asioita sekä töiden että säästämisen suhteen.

Töiden suhteen eri alojen opiskelijat ja valmistuneet kokivat hyvin erilaisia kohtaloita riippuen aloista, osaamisesta sekä opintojen vaiheesta ja aiemmista suunnitelmista. Kahdenkymmenenyhdeksän haastateltavan joukosta yksi kertoi tulleensa lomautetuksi senhetkisistä töistään ja joutuneensa ensi kertaa elämässään hakemaan työttömyys -ja toimeentulotukea. Kokemusta oli myös senhetkisten töiden vähenemisestä ja sen myötä suoranaista ansionmenetyksistä. Myös aiemmin sovittu kesätyö tai harjoittelupaikka peruuntui muutamalta haastatellulta koronapandemian takia, sillä matkustaminen tai työssä läsnäolo ei tuolloin ollut kannattavaa tautitilanteen kannalta. Tautitilanne aiheuttaa myös harkintaa läsnäolotyötä tekevissä, jotka eivät haluaisi ottaa riskiä saada tartuntaa työnsä kautta. Toisaalta useimmat haastatelluista kertoivat töidensä kannalta positiivisia uutisia; osa sai pandemia-aikana viran, vakituisen työn tai ensimmäisen oman alan työn. Toisille se taas mahdollisti haastateltavien mielestä tavallista paremman työn esimerkiksi digitaalisen osaamisen kysynnän kasvaessa ja yksi kertoi myös tulleensa kutsutuksi aiempaan työpaikkaansa koronan aiheuttaman lisätyön johdosta.

Erilaisten työtilanteiden johdosta myös toimeentulo nähtiin hyvin erilaisen olosuhteiden läpi; melko suurella osalla haastateltavista taloudellinen tilanne ei kokenut suurtakaan muutosta korona-aikana. Muutama haastateltava koki, että rahaa säästyä aiempaa enemmän siksi, ettei käytä sitä enää esimerkiksi ulkona syömiseen, baarissa käymiseen, kulttuuritapahtumiin tai matkustamiseen. Esille tuotiin myös se, että vaikka peruuntuneet ulkomaanmatkat harmittavatkin, on kuitenkin hyvä, että ilmaston kannalta matkustamisen vähentyminen on positiivinen asia. Tämä on johtanut osaksi myös matkustamisen ja muidenkin arvojen kyseenalaistamiseen ja esimerkiksi kotimaanmatkailun lisääntymiseen. Yksi haastateltavista kertoi myös, että rajoitusten aikana aikaa jää myös enemmän töiden tekemiseen, mikä tuo taas lisätuloja

hänen talouteensa. Toisaalta rahaa käytetään muutamien haastateltavien kokemuksen mukaan yhtä paljon kuin aiemmin, mutta kulutuksen kohteet ovat muuttuneet aiemmasta; koska rahaa ei enää käytetä ulkona käymiseen tai kulttuuritapahtumiin, sitä käytetään enemmän esimerkiksi ruoan kotiinkuljetukseen, nettikauppoihin, urheiluvälineisiin sekä kodin sisustamiseen. Ainakin kahdelle haastateltavalle on mahdollistunut myös asunnon ostaminen korona-aikana.

Muutamille haastatelluista korona-aika on aiheuttanut ansionmenetyksiä sekä taloudellisia huolia muillakin tavoin kuin työn kautta. Koronarajoitukset ovat vaikeuttaneet tai hidastaneet opiskeltavien kurssien suorittamista ja tätä kautta hidastaneet myös valmistumista ja venyttäneet opintoja entisestään; tästä on seurannut huolia liittyen opintotukikuukausien riittämättömyyteen sekä siihen, täytyykö tukia palauttaa, mikäli ei ole edistynyt tarpeeksi opinnoissaan. Jotkut haastateltavista kertoivat myös, että ovat saaneet korona-aikana apua vanhemmiltaan esimerkiksi asunnolla heidän luonaan tai saaneet lainaksi vanhemmilta esimerkiksi auton. Tuki vanhemmilta on voinut olla myös suoraa rahallista tukea tai vain tieto siitä, että tukea on heidän kauttaan saatavilla. Osa kertoi myös elävänsä tällä hetkellä aiemmin säästämillään rahoilla. Vastaavanlaisessa kriisitilanteessa selviäminen taloudellisesti riippuisi osaltaan haastateltavien lähipiiristä sekä heidän halustaan auttaa, mutta suurimaksi osaksi tilanne on vaatinut omaa sopeutumista ja selviytymiskykyä koronakriisin aikana.

Suurin osa haastateltavista koki kaipaavansa eniten matkustamista korona-aikana. Tämän lisäksi kaivataan luonnollisestikin muita asioita, jotka eivät ole tänä aikana mahdollisia tai ovat muuten hankalasti järjestettävissä; ulkona syömistä, baarissa ajan viettämistä, spontaaneja tapaamisia sekä myös harrasteryhmien kokoontumisia. Kaiken kaikkiaan toimeentulo ja kulutus eivät ole yksiselitteisiä haastateltavien kesken, vaan vaihtelevat hyvinkin paljon yksilöiden välillä. Myös hiljattainen opinnoista valmistuminen ja ensimmäiset työpaikat ja niiden hakeminen luovat osaltaan epävarmuutta ja epävakautta haastateltavien elämiin, sillä tulevaisuus ja toimeentulo eivät ole taattuja työelämän alkuvaiheessa.

5.1.3 Työn ja henkilökohtaisen elämän ristiriita

Vaikutukset sosiaaliseen elämään ovat olleet korona-aikana suuria kaikille, mutta opiskelijoiden ja vastavalmistuneiden suhteen asia on vielä monimuotoisempi, sillä heidän lähipiirinsä saattaa asua ympäri Suomea opintojen ollessa yhä opiskelupaikkakunnalla. Myös tässä vaiheessa työelämään siirtyminen tai vanhan asuinalueen jättäminen ovat isoja asioita opintojaan päättävälle nuorelle aikuiselle.

Päällimmäisenä keskusteluun sosiaalisesta elämästä nousivat kokemukset peruuntuneista tai lykkääntyneistä tapahtumista ja lähipiirin tapaamisista. Omien valmistajaisten peruuntuminen oli monelle opintojaan päättävälle nuorelle aikuiselle iso asia, sillä vuosien työpanos opiskelujen parissa ei pääse arvoiseensa asemaan siirryttäessä työelämään; tärkeä siirtymäriitti on jäänyt koronan takia konkreettisesti pois. Yksi haastateltavista luonnehti valmistajaisten poisjättämistä myös tehdyn työn väheksymiseksi, sillä paljon aikaa ja vaivaa vaatinut valmistuminen ei pääse arvoiseensa asemaan ilman juhlia ja pientä hengähdystaukoa ystävien ja läheisten parissa. Moni nosti keskusteluun myös joko omiaan tai läheistensä peruuntuneita tapahtumia, kuten häitä, ristiäisiä ja 30-vuotissyntymäpäiviä, joiden juhliminen jäi pois rajoitusten ja tartuntatilanteen takia. Nämä tapahtumat heijastelevat myös ikäryhmälle tyypillisiä siirtymiä ja kehitystehtäviä, kuten sitoutumista parisuhteeseen, perheen perustamista tai kolmenkymmenen ikävuoden juhlimista siirryttäessä aikuisuuteen nuoruudesta, joiden välinen siirtymä on nyt jäänyt huomioimatta näkyvästi juhlien muodossa.

Muita esille tuotuja asioita sosiaaliseen elämään korona-aikana liittyen olivat muun muassa yksinäisyyden tunne, yksinolon tarpeellisuus, parisuhteen ja läheisten ystävien merkitys, etäystävyyksien ylläpitäminen sekä työn ja oman lähipiirin yhteensovittaminen. Haastateltavista melko pieni osa kertoi tuntevansa olevan yksinäisiä ja kertoi poikkeusajan erottavan heidät normaaleista lähisuhteistaan opiskelijoiden ja ystäväpiirien osalta. Toisaalta ero tiiviistä piireistä on tehnyt toisille hyvää, sillä on ollut aikaa olla itsekseen ja heijastella sitä, mitä haluaa elämässään tehdä ja keskittyä itselleen tärkeisiin asioihin. Eristäytymistä on toisaalta helpottanut suurimmalla

osalla myös läheisten ystävien tai perheen tapaaminen kasvokkain tai etänä erilaisten videopuheluiden tai chat-toimintojen kautta sekä parisuhteen ylläpitäminen.

Erityisesti asiakastyötä tekevät haastatellut kertoivat myös kokevansa riskitunteita asiakastyön ja oman henkilökohtaisen elämänsä yhteensovittamisessa. Toisaalta he kokevat tarvetta kertoa omalle sosiaaliselle piirilleen, joiden kanssa he ovat tekemisissä kasvokkain, että ovat tekemisissä myös mahdollisten korona sairastavien potilaiden tai asiakkaiden kanssa töidensä puolesta ja haluavat antaa kontakteilleen mahdollisuuden välttää tapaamasta heitä tai päättää itse tapaamisestaan. Toisaalta he kokevat myös syyllisyyttä tavatessaan omaa lähipiiriään ja pelkäävänsä tartuttavansa töissä tapaamansa potilaat ja asiakkaat mahdollisen lähipiirinsä tartuntatapauksen kautta. Haastateltavat kokivat olevansa hankalassa tilanteessa eri sosiaalisten kontaktiensa välissä, eivätkä oikein tieneet, miten tällaisissa tilanteissa kuuluisi toimia mahdollisimman oikein mutta tinkimättä omista oikeuksistaan tavatessaan läheisiään.

Haastateltavat toivat myös esille kaipaavansa osallistumista harrasteryhmien treeneihin ja harjoituksiin, festareihin sekä opiskelijatapahtumiin. Koronan takia osalta oli myös peruuntunut tai keskeytynyt opiskelijavaihto tai alan opintoihin kuuluva ulkomaan tai kotimaan harjoittelujakso, mikä vaikutti omaan lähipiiriin sekä sen muotoutumiseen tai muotoutumattomuuteen uusissa sosiaalisissa piireissä. Nämä opinto- ja työskentelyjaksot ovat tärkeitä sekä opiskelu- ja työkokemuksen kannalta, mutta myös itsenäistymisen että elämäkokemuksen kannalta ja niiden puuttumaan jääminen on iso menetys niihin hakeutuneille opiskelijoille.

5.1.4 Opintojen muuttuneet suoritustavat ja vaatimukset

Koronapandemian vaikutukset olivat laajat myös koskien opiskeluelämää, kokemuksia haastateltavien aloista sekä valmistumista korkeakoulusta. Myös tähän teemaan

liittyvät ajatukset ja kokemukset olivat hyvin monipuolisia ja heijastelivat haastateltavien erilaisia elämäntilanteita, asenteita ja toisaalta myös opiskelualoja.

Etäopiskeluun haastateltavat suhtautuivat hyvin vaihtelevasti. Keskustelua syntyi muun muassa siitä, että osa näki koronapandemian tuoneen etuja loppuvaiheen opintojen sekä gradun viimeistelyyn. Etäopinnot muuttuivat osan mielestä helpommin suoritettaviksi ja vähemmän aikaa ja vaivaa vievämmiksi, jolloin opintojen päättäminen ja valmistuminen oli sujuvampaa kuin mitä se olisi normaalioloissa ollut. Toiset taas kokivat etäopiskelun lisäävän työn määrää ja näkivät kasvaneen työtaakan syyksi opintojen viivästymiselle ja myöhemmin myös opintotukikuukausien loppumiselle ja toimeentulon heikentymiselle; opintojen suorittaminen etänä on siis tuonut tullessaan hyvin erilaisia haasteita, mutta myös mahdollisuuksia erilaisten ihmisten opiskelutyyliille sekä tavoille. Etäopiskelun hyötyinä nähtiin myös tehokkaampi ajankäyttö suhteessa aiempaan, koska aikaa ei tarvinnut enää käyttää matkoihin tai ystävien kanssa lounastamiseen tai kahvitaukoihin. Loppuvaiheen opiskelijat näkivät myös aiemman opiskeluajan kautta opittujen rutiinien ja itseohjautuvuuden helpottavan etäopintojen asettamia motivaatio- ja ajankäyttövaatimuksia. Opiskelu etänä toi myös joustoa ja vaihtelevuutta aiempaan läsnäolo-opetukseen ja motivoi myös ainakin yhtä opiskelijaa harkitsemaan jatko-opintoja, koska etänä opiskelu oli hänen mielestään läsnäolo-opetusta parempi vaihtoehto.

Toisaalta etäopiskelu ja koronarajoitukset ovat vaikuttaneet myös suoraan joidenkin haastateltujen osaamiseen ja opintojen aikana saataviin kokemuksiin; osa haastatelluista kertoo vaihto-opintojensa ja harjoittelunsa keskeytyneen tai peruuntuneen koronarajoitusten vuoksi ja evänneen näin esimerkiksi kansainvälisen kokemuksen ja kielitaidon sekä työelämäosaamisen saavuttamisen. Etäopiskelun haittoina nähtiin myös kasvanut työmäärä, mutta myös kanssaopiskelijoiden ja opetus henkilöstön puute. Osa opiskelijoista kertoi kaipaavansa opiskelua läsnä yhdessä opiskelutovereidensa kanssa ja keskustelua ja neuvoja opetushenkilöstöltä. Keskustelua syntyi myös siitä, että osa opiskelijoista kertoi tunteneensa itsensä unohdetuksi tai hylätyksi työtaakkansa alla, sillä uusiin opiskelijoihin ja heidän etenemiseensä kiinnitettiin koronakriisin aikana enemmän huomiota kuin loppuvaiheen

opiskelijoihin ja että opetushenkilöstöä oli haastavampaa ja aikaa vievämpää yrittää tavoittaa etänä.

Kokemuksista omasta alasta ja omasta työllistymisestä tulevaisuudessa keskusteltiin paljon, mutta pääosin luottamus omaan alaansa oli melko suurta. IT- ja taloustieteiden opiskelijat kertoivat luottavansa alansa menestykseen ja työpaikkoihin, mutta esille tuli myös alan jatkuva vaatimus kehittää tulevien työntekijöiden osaamista sekä erottautumista muista uudennlaisilla kyvyillä. Työpaikkojen koettiin pysyneen samana tai lisääntyneen. Humanistis-yhteiskuntatieteellisten alojen opiskelijat taas näkivät niin kutsuttujen generalistialojen tarpeen lisääntyneen aikaisemmasta, mutta toisaalta he näkivät tarpeellisena myös oman osaamisensa tunnistamisen, oikeanlaisen itsensä markkinoinnin sekä osaamisensa kartuttamisen ja hiomisen entistä paremmiksi, sillä selkeitä heille suunnattuja työpaikkoja ei ole. Haastatteluissa tuli ilmi eniten heidän osaltaan myös huoli tulevaisuuden työpaikoista ja myös sen tiedostaminen, että työpaikkaa saattaa valmistumisen jälkeen joutua hakemaan pitkänkin aikaa. Erityisesti kulttuurialojen opiskelijat liittivät tulevaisuuden työpaikkojen määrän kiinteästi pandemian sanelemiksi, sillä kulttuuritapahtumia tai siihen liittyvää työskentelyä ei pystytä järjestämään, mikäli tartuntatilanne ja voimassa olevat rajoitukset ovat laajamittaiset. Lääketieteen ja psykologian opiskelijat näkivät alojensa tarpeellisuuden tulevaisuudessa erittäin suurena ja pitivät työllistymistään valmistumisen jälkeen varmana. Tulevaisuus on tämän päivän suomalaisilla työmarkkinoilla kummallakin alalla turvattu ja haastateltavat tiedostivat, etteivät he jää valmistuttuaan ”tyhjän päälle”. Moni olikin jo työllistynyt esimerkiksi harjoittelupaikkansa kautta tai saanut jo työtarjouksia sähköpostitse. Erityisesti psykologian opiskelijat valmistautuivat koronapandemian aiheuttamaan ”jälkipyykkiin”, jolloin mielenterveyspalvelut ovat luultavasti aiempaa tarpeellisempia ja kysytympiä.

Valmistuminen tällaiseen aikaan oli monelle harmi siksi, ettei valmistajaisjuhlia pystynyt järjestämään ainakaan yhtä suuresti, kuin mitä oli aiemmin haaveillut. Haastateltavista vain pieni osa oli sitä mieltä, että valmistumisen ajankohta itsessään oli huono – toisaalta esimerkiksi kulttuurialojen työtilanne on koronarajoitusten aikana ollut huono tai olematon, mutta muille se on ollut hyvää aikaa

suunnitella tulevaisuuttansa ja kerätä voimia sen hetkisiin tai tuleviin koitoksiinsa, kuten gradun ja muiden opintojen tekoon, työnhakuun tai uudessa työpaikassa aloittamiseen. Osa kertoi ahdistuvansa valmistumisestaan siksi, että pelkää valmistuvansa työttömäksi tai ”tyhjän päälle”, koska työllistyminen on jo ennen koronaa ollut haastavaa. Suurin osa kuitenkin suhtautui positiivisesti valmistumiseensa tai tulevaan valmistumiseensa ja luottavansa siihen, että töitä on tarpeeksi myös heille.

5.1.5 Työelämään siirtyminen

Itse työelämään siirtyminen nähdään haastateltavien osalta hyvin monipuoliseksi ja henkilökohtaiseksi prosessiksi, jossa jokaisella on omat lähtökohtansa ja ajatuksensa siirtymästä. Moni oli epävarma omasta työllistymisestään ja osaamisestaan omalla alallaan. Koronan takia myös tulevaisuus nähtiin epävarmana ja osalla työllistyminen jopa riippui pandemiasta ja senhetkisistä rajoitustoimenpiteistä. Kiinnostus tulevaa työelämää kohtaan oli monella hyvin selkeä, vaikka turhautuminen vallitsevaan tilanteeseen aiheutti osalle ahdistusta valmistumisen suhteen. Toisaalta korona-aikana on ollut aikaa reflektoida omaa osaamistaan ja kiinnostuksenkohteitaan ja selkeyttää omia uratoiveitaan. Osalle siirtymä on myös ollut hyvin luonteva, sillä osa teki töitä opintojen ohella jo aiemmin tai työtä tarjoutui vanhasta työpaikasta uudelleen. Koronapandemia on myös synnyttänyt uusia työpaikkoja ja työtehtäviä ja tarjonnut myös ainakin yhdelle haastateltavalle jopa paremman työpaikan, kuin mitä hän näki normaalioloissa olevan mahdollista saada. Suurin osa haastateltavista näkee oman työllistymisensä varmana tai melko varmana koronaviruksen aiheuttamista muutoksista huolimatta.

Työnhaussa haastateltavat toivat esille etärekryprosessien haastavuuden ja sen uudet vaatimukset työelämässä. Etähaastatteluun osallistuminen vaatii digitaalista osaamista sekä hyvän nettiyhteyden, tietokoneen ja kameran omistamista, mitkä tuovat omat lisähaasteensa haastatteluihin mahdollisen yhteyskatkoksen tai kameran

toimimattomuuden tapahtuessa. Myös uuden työn aloittaminen etänä koettiin haastavaksi siksi, ettei tutustuminen uuteen työyhteisöön tapahdu yhtä luontevasti, eikä heitä välttämättä kehtaa tavoitella jatkuvasti ongelmatilanteissa yhtä luontevasti kuin työpaikalla fyysisesti oltaessa. Erityisesti humanistis-yhteiskuntatieteellisten alojen opiskelijat kertoivat, että osaavat jo nyt valmistautua työnhaun aikaavievyyteen ja siihen, ettei työpaikkaa löydy välttämättä heti valmistumisen jälkeen. IT- ja taloustieteitä opiskelleet taas kertoivat alansa kilpailun kasvaneen viime aikoina ja panostavansa oman osaamisensa kehittämiseen ja työmarkkinoilla erottautumiseen muista hakijoista.

Haastateltujen urasuunnitelmat eivät pääpiirteissään muuttuneet kovinkaan voimakkaasti koronaviruksen johdosta. Suurin muutos haastateltavien urasuunnitelmassa oli se, ettei ulkomaille kannata ainakaan heti suunnata työ -tai harjoittelu- paikkojen perässä. Aiemmin koronaviruksen takia peruuntuneet työmahdollisuudet harmittivat haastateltuja, joille vastaavanlainen tilanne oli sattunut ja jotka olivat kiinnostuneita työskentelemään ulkomailla myös tulevaisuudessa. Ulkomaan työpaikkojen sijaan he aikoivat ainakin toistaiseksi suunnata kiinnostuksensa enemmän kotimaan työmarkkinoihin ja Suomessa tarjolla oleviin työpaikkoihin. Toinen mainittu koronapandemian vaikutus uraan ja urasuunnitelmiin oli tulevaisuuden turvaamisen halu – sen sijaan, että olisi tutkaillut vaihtoehtojaan laajemmin ja kokeillut erilaisia työpaikkoja, yksi haastatelluista kertoi ottaneensa hänelle tarjotun viran vastaan juuri tästä syystä. Kokemus vakiintumisesta ja tulevaisuuden taloudellisesta turvaamisesta tällaisena poikkeusaikana houkutti ainakin tätä asiaa kommentoinutta haastateltavaa. Erityisesti kulttuurialan opiskelijat taas luonnehtivat koronaviruksen vaikutuksia siten, että he joutuvat suunnittelemaan oman tulevaisuutensa ja halunsa kokonaan uudelleen viruksen johdosta, sillä alasta tuli pandemian myötä hyvin epävarma. Myös uudelleenkouluttautumisesta puhuttiin monessa ryhmässä, mutta vain harvalla siihen liittyvät ajatukset liittyivät koronapandemian aiheuttamiin muutoksiin. Kouluttautuminen liittyi enemmänkin jo olemassa olevan osaamisen kartuttamiseen ja uuden oppimiseen oltuaan ensin jonkin aikaa työelämässä. Tärkeänä nähtiin myös erottautumisen tarve ja kilpailukykyisyys työelämässä uusien taitojen opiskelulla, sillä

työelämä ja työmarkkinoilla vaadittavat taidot ja osaaminen muuttuvat ja kehittyvät jatkuvasti.

Koronan vaikutukset haastateltujen työuraan olivat osaksi myös positiivisia, sillä se mahdollisti osalle myös lisätyöt tai kokonaan uuden työpaikan tai jopa paremman työpaikan, kuin mitä haastateltava olisi normaalioloissa uskonut saavansa. Näistä lähtöisin olevat tavallista hyödyllisemmät työkokemukset uskottiin olevan suuria kilpailuetuja tulevan uran rakentamisen sekä tulevaisuuden työelämän vaatimusten kannalta. Pääpiirteissään haastateltavat kertoivat omaavansa positiivisen asenteen työllistymiseen ja tulevaisuuteen ja olevansa uteliaita tietämään, millaista työskentely omalla alalla tulee olemaan normaalioloissa, kun koronapandemian aiheuttamat rajoitukset ja laajat etätyösuositukset ovat ohi.

5.2 Tulokset

Tässä luvussa avaan tarkemmin analyysin kautta saatuja tuloksia haastatteluaineistoista. Haastattelut on analysoitu yksittäisinä kokonaisuuksina, mutta koska yhteiskuntatieteellis-humanistisia ja IT-kauppatieteellisiä ryhmiä oli kumpiakin kaksi, oli niissä esiin tulleita aiheita mahdollista analysoida myös alakohtaisesti eli yhdistämällä nämä alaryhmät toisiinsa. Lisäksi suoritimme yhden haastattelun psykologiaa opiskelevista ja alalta valmistuneista sekä lääketieteiden opiskelijoista ja valmistuneista.

Esittelen analyysin tulokset alakohtaisesti ryhmiteltyinä, mutta keskustelun ja vertailen näissä alaryhmissä puhuttuja aiheita ja tuloksia keskenään, jotta niiden väliset erot ja yhtäläisyydet olisivat havaittavissa selkeämmin.

5.2.1 IT -ja kauppatieteitä opiskelleiden ryhmät

IT-ja kauppatieteitä opiskelevien ryhmissä esiin tuli työmarkkinoiden jatkuva osaamisen kehittämisvaatimus ja erottautumisen tarve. Haastatellut kertoivat, ettei korona ole juurikaan vaikuttanut heidän arkielämäänsä, sillä jo ennen pandemiaa suurin osa heidän ajastaan kului tavallisesti tietokoneen äärellä. Opiskelut ja työt ovat aiemminkin olleet verkossa tapahtuvia ja arki jatkui varsinkin introverteiksi itseään kutsuvien osalta lähes tavalliseen tapaan. Opiskelut toisaalta osaltaan vaikeutuivat lisääntyneen työmäärän takia ja hidasti parin haastateltavan osalta opintoja ja aiheutti valmistumisen viivästyistä. Etäopiskelusta on monenlaista kokemusta myös näillä aloilla, sillä osan valmistumista se nopeutti opintojen helpottumisen ja nopeutumisen ansiosta.

Koska koronapandemian johdosta myös suuri osa vapaa-ajasta vietetään näytön ääressä esimerkiksi videopuheluissa, erilaisia pelejä pelatessa ja erilaisilla sivustoilla aikaa viettäen, kokemus työn ja vapaa-ajan erottamisen vaikeudesta tuli myös haastatteluissa esille.

”ylipäänsä semmonen työn ja vapaa-ajan erottaminen on vaikeempaa kun on etänä ja kun tehdään kaikki – kaikki kotoa.”

Työ tai opiskelu saattaa tapahtua täysin saman pöydän ääressä istuen kuin mistä käsin aloittaa vapaa-aikansa, on näiden kahden välinen ero enää hyvin häilyvä ja aiheuttaa osassa levottomuutta ja toisaalta myös harmistuneisuutta siitä, ettei voi nähdä ystäviään paljonkaan kasvokkain. Etätyöskentelyn ja vapaa-ajan erottamisen vaikeus voi johtaa myös sekä psyykkisen että fyysisen hyvinvoinnin huononemiseen. (Ahmady et al. 2020, 2). Toisaalta sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen on kuitenkin mahdollista myös netin välityksellä tänä päivänä ja sosiaalista pääomaa on mahdollista ylläpitää ja kartuttaa erilaisiin yhteisöihin kuulumisen ja niissä toimimisen avulla. (Helve & Bynner 2007, 1). Ystävien tapaamiseen vaikuttaa osaltaan koronatilanne, mutta toisaalta myös se, että ystävät alkavat valmistumaan eri aikoihin ja muuttamaan pois paikkakunnalta muualle töihin. Myös kokemus siitä, että päivät toistavat toisiaan, saa aikaan alakulon ja yksinäisyyden tunteita, koska ystäviä ei pysty näkemään usein.

Koronapandemia aiheutti myös opiskelijavaihdon keskeytymisen yhdelle haastateltavalle, mikä suoraan vaikutti siellä luotujen suhteiden ja kontaktien etäisiksi jäämiseen.

Haastateltavien työllisyystilanne oli kuitenkin pääasiassa melko hyvä ja osa kertoi saaneensa jopa digi- ja IT-osaamisensa avulla mielestään paremman työpaikan, kun mitä olisi saanut ilman koronatilannetta. Yksi kertoi myös tulleen kutsutuksi vanhaan työpaikkaansa koronasta aiheutuneiden kasvaneiden työvoimatarpeiden vuoksi. Työvoiman kysynnän muutos ja nopea teknologian kehitys vaikuttaa siis osaltaan esimerkiksi IT-alan työntekijöiden kysyntään ja yhä erityisemmän osaamisen vaatimukseen (Koistinen 2014, 104).

IT- ja taloustieteitä opiskelevien haastatteluista päällimmäisiksi teemoiksi jäivät alan kasvanut kysyntä sekä haastateltavien mielikuva siitä, että koronapandemia suhteen he kuitenkin ovat "voittajien puolella". He näkivät alan melko vakaana työllistymisen suhteen ja uskovat siihen, että osaajille on suuri tarve. Erityisesti ne, keillä oli jo opintojen aikaista työkokemusta, uskoivat työllistyvänsä hyvin myös valmistumisen jälkeen. Ne, keillä kokemus omalta alalta oli vielä toistaiseksi hyvin vähäistä, kuvasivat tämänhetkistä työnhakua melko epävarmaksi ja kilpailulliseksi. Koronan aiheuttamat muutokset ja epävakaus toivat myös toisenlaisia huolia liittyen työnhakuun ja alan miesvaltaisuuteen:

"on kuitenkin vielä tota sukupuolijakoa, tota IT-alalla, nii mä mietin sitä et onks mulla niinku vielä - vielä huonommat mahdollisuudet saada työpaikka kun normaalisti koska - koska niinku naisilla se joskus on kuitenkin tilastollisesti vissiin vähän vaikeempaa saada - saada IT-alalla työpaikkoja."

Haastateltu kertoi koronarajoitusten ja niiden seurausten aiheuttaneen aluksi pelkoa työpaikkojen vähenemisestä ja tätä kautta myös alan vaatimusten tiukentumisesta, mutta huolestuneisuus oli myöhemmin vähentynyt. Ala nähdään toisaalta yhä tarpeellisempänä, mutta kilpailun kasvaessa myös erottautumisen ja erikoistumisen tarve ovat nousseet. Alalla vaaditaan yhä spesifimpiä taitoja, jotta omaa osaamistaan on mahdollista päästä näyttämään työn kautta, minkä osa haastateltavista näkee melko suurena vaatimuksena tämän päivän työmarkkinoilla. Osaltaan työnhaku ja työt nähdään tässä vaiheessa myös epävarmoina ja jaksoittaisina, sillä osalla

haastateltavista oli kokemusta myös koronan takia peruuntuneista työpaikoista sekä lyhyistä, määräaikaista työmahdollisuuksista. Suhtautuminen työhön, tulevaisuuteen ja työpaikkoihin oli siis pääasiassa positiivista, mutta kilpailun ja erottautumisen tarve alalla tiedostettiin ja siihen suhtauduttiin varautuneesti.

5.2.2 Psykologien ryhmä

Psykologeiksi opiskelevien ja valmistuneiden ryhmässä keskusteltiin aluksi siitä, miten hyvässä asemassa he kokivat olevansa saadessaan tehdä pääasiassa läsnäolotyötä koronapandemian aikana, kun taas monilla aloilla vallitsee edelleen vahva etätyösuoitus. Työelämässä yksittäiset etänä järjestetyt kokoukset, seminaarit ja koulutukset mahdollistivat toisaalta itsenäisemmän ajankäytön ja kuulemansa sisällön suodattamisen ja keskittymisen itselleen olennaisiin asioihin. Läsnäolotyössä on taas mahdollista pitää yhä yhteyttä asiakkaiden sekä työtoverien kanssa, mutta toisaalta se aiheuttaa ristiriitoja työn ja vapaa-ajan yhteensovittamisen välillä; yksi haastateltava kertoi olevansa jopa vainoharhainen siitä, saako koronatartunnan vapaa-ajallaan ja viekö sen oireettomana töihin tai että saa tartunnan töistä, josta vie sen lähipiiriinsä.

Haastateltavat kertoivat koronapandemian ja sen aiheuttamien rajoitusten ennemminkin nopeuttaneen kuin hidastaneen heidän opintojansa. Rajoitusten aikana sosiaalinen elämä ja muut aktiviteetit vähenivät ja tätä kautta aikaa jäi myös enemmän esimerkiksi gradun loppuun kirjoittamiselle. Myös tätä ryhmää harmitti erityisesti valmistujaisjuhlien peruuntuminen ja opiskeluista työelämään -siirtymäriitin peruuntuminen ja keskeneräisyys, sillä he kokivat nähneensä paljon vaivaa opintojensa ja harjoitteluidensa eteen.

”vähän ku ois väheksyny sitä työtä ja koulutusta mitä on käyny”

”tavallaan se niinku opiskelijaelämä jotenki just lässähti, et ei niinku pystyny sanoo just heippoi kaikille niinku vuosikurssilaisille ja kavereille sun muuta”

Juhlimisen sivuuttaminen tuntui siis hieman siltä, että ei arvostaisi omia saavutuksiinsa tarpeeksi ja että eräänlainen konkreettinen siirtymä opiskeluista työelämään jää kokonaan pois.

Taloudellinen tilanne psykologiaa opiskelleiden keskuudessa oli pääasiassa melko hyvä, sillä rahaa osaltaan säästy meniöiden vähentyessä ja tavallisten kulu- tuskohteiden, kuten matkustamisen, ulkona käymisen, kulttuurikohteiden ja ryhmä- liikunnan siirryttyä hetkeksi pois ulottuvilta rajoitusten takia. Säästö on mahdollista- nut osalla asunnon ostamisen ja työpaikan myötä myös oman talouden turvaamisen.

”pitää siirtää johonkin toiseen ajankohtaan tämä unelma tuhlailusta”

Opiskeluajan jälkeen palkan saaminen on yksi työelämän positiivisia puolia ja yksi haastateltava kertoikin, että oli suunnitellut käyttävänsä enemmän rahaa esimerkiksi hyvinvointiin ja harrastuksiin kuin aiemmin, kun alkaa saada säännöllistä palkkaa. Korona-aika oli kuitenkin estänyt läsnä toteutettavat palvelut ja näin ”unelma kulut- tamisesta” lykkääntyi myöhemmäksi. Toisaalta huolta koronan vaikutuksiin omaan taloudelliseen toimeentuloon koetaan vähemmän silloin, kun oma nykyinen taloudel- linen tilanne on hyvä. (Wilska et al. 2020, 23).

Haastatellut näkivät ovat työnäkymänsä hyvin varmoina ja pitivät hyvin todennäköisenä, että saavat alansa työpaikkoja valmistuessaan. Tulevaisuus töiden osalta oli heidän mielestään turvattua jo ennen korona-aikaa, mutta tulevaisuudessa he uskovat alan työllisyystilanteen ja palveluiden kysynnän kasvavan koronapande- mian aiheuttamien sosiaalisten vaikutusten kertaantuessa. Yksi haastateltava toi esille työelämään siirryttäessä rekrytointiprosessien siirtyneen osaksi verkkoon, joka toi- saalta saattaa aiheuttaa hankaluuksia työpaikan saamisen kannalta, sillä niiden toimi- vuus ei aina ole täysin taattua. Uudessa työssä korona-aikana aloittaminen on osaltaan myös haastavaa, sillä työyhteisöstä saatava virallinen ja epävirallinen perehdytys on hyvin erilaista, kuin mitä normaalioloissa, sillä kontakteja pyritään välttämään mah- dollisimman paljon. Muutoksena aikaisempiin urasuunnitelmiinsa psykologiaa opis- kelleet mainitsivat sen, että ottavat mieluummin vastaan vakituisia työpaikkoja en- nemminkin kuin katselisivat mahdollisuuksiaan ja kokeilisivat erilaisia työpaikkoja, mitä olivat opiskeluaikoinaan suunnitelleet.

”kyl nyt ehkä enemmän vetos ottaa tämmönen vakkaripaikka vastaan, kun sitte ehkä jos tilanne ois normaali niin vois ottaa enemmän riskiä ja ehkä kokeilla välissä jotain muuta ja sitte... testailla niitä eri sovellusaloja”

Toisena oli myös se, että moni haaveili pääkaupunkiseudulle hakeutumisesta valmistuttuaan, mutta koronapandemian takia sinne ei haluta muuttaa ainakaan vielä kriittisimpään leviämisaikaan, vaan suunnitella mahdollinen muutto vasta myöhemmin. Pääasiassa psykologian haastatteluryhmässä suhtauduttiin kuitenkin tulevaisuuteen ja työtilanteeseen positiivisesti ja toiveikkaasti sekä luotettiin omaan osaamiseen sekä alan asiantuntijoiden kysyntään työmarkkinoilla.

5.2.3 Lääketieteiden opiskelijoiden ryhmä

Lääketieteiden opiskelijat keskustelivat alastaan melko positiivisin mielin ja toivat esille alansa varman työllistymisen ja koronan vähäiset vaikutukset opiskeluun. Koska haastattelemamme yksilöt olivat jo valmistuneita tai loppuvaiheen opiskelijoita eli työskentelivät ns. klinikkavaiheessa läsnä, jäivät etäluennot ja etäopinnot heille muita aloja vähäisemmiksi. He kokivat tämän olleen positiivinen asia heille, sillä klinikkavaiheessa työskentely ja opiskelu tapahtui useimmiten heille läheisimpien opiskelutovereiden kanssa säilyttäen opiskeluun liittyvät sosiaaliset suhteet. Suhtautuminen oli positiivista myös etäluentoja kohtaan, sillä se lisäsi opintojen joustavuutta ja vaihtelevuutta, mitä normaalisti hyvin strukturoidussa tutkinnossa ja opinnoissa ei ole kovinkaan paljoa.

Myös siirtymä työelämään opinnoista oli hyvin pienieleinen valmistuneille, sillä suuria juhlia ei voinut koronarajoitusten aikana järjestää. Siirtymä oli melko huomaamaton aiemmin suunniteltujen isojen juhlien ja viimeisten opiskelijajuhlien peruuntuessa ja toisaalta myös haastateltavat kertoivat sen kannustaneen panostamaan enemmän työnhakuun ja käyttämään enemmän aikaa töiden tekemiseen vapaa-ajan viettämisen sijasta.

Lääketieteitä opiskelleet kertoivat myös olevansa huolissaan erityisesti ravintola- ja kulttuurialan työntekijöistä sekä läheisistään, joiden toimeentulo on

korona-aikana huonontunut radikaalisti rajoitusten johdosta. Haastateltavat kertoivat omasta tilanteestaan, että koronavirus ei ollut aiheuttanut suuria muutoksia heidän talouteensa tai kulutuskäyttäytymiseensä. Osa kertoi säästävänsä nyt enemmän rahaa kuin aiemmin, sillä sitä ei tule nyt käytettyä matkusteluun tai ulkoa käymiseen. Huolta aiheuttivat myös ajatukset siitä, millä tavalla koronavirus ja sen aiheuttamat rajoitukset vaikuttavat ihmisten mielenterveyteen ja kuinka paljon kasvanut tarve tulee kuormittamaan erityisesti mielenterveyspalveluja. Myös Wilska et al. (2020, 20) tutkimuksen mukaan nuoret ovat pääasiassa enemmän huolissaan läheistensä henkisestä ja fyysisestä hyvinvoinnista kuin omastaan.

Haastatellut toivat esille myös kokevansa työn ja oman henkilökohtaisen elämänsä välistä ristiriitaa, sillä he saattavat työskennellä koronapotilaiden kanssa ja kokevat velvollisuudekseen tiedottaa tästä myös lähipiiriään, jotta he voivat tietoisesti tehdä päätöksen siitä, haluavatko tavata kyseisen ihmisen kanssa kasvokkain.

”tuli niinku oltuu koronapotilaitten kaa tekemisissä nii sitten, vapaa-ajalla sitten jos näki kavereita niin aina halus niinku kertoo etukäteen että on tämmönen mahdollisuus ja et on - on siellä ollu --- vaikka tota toisaalta niinkun ajatus olikin että sitä ei ite levitä mutta kyl semmonen pelko välillä oli niin... sen halus sit aina tuoda - tuoda sit kuitenkin ilmi.”

Toisaalta myös riskien ottaminen vapaa-ajalla saa ajattelemaan sitä, miten mahdollinen tartunnan saaminen vaikuttaisi työhön ja siellä tapaamiinsa ihmisiin. Varovaisuus ja toisaalta myös muille tiedottaminen omasta työstään on koettu velvollisuudeksi, joka on yksi lisämurhe koronapandemian keskelle. Myös kansanterveydestä huolissaan oli 38% vastanneista (Wilska et al. 2020, 20), mikä varmasti korostuu entistään lääketieteitä opiskelevien keskuudessa.

Lääketieteitä opiskelleet olivat siis hyvin varmoja ja luottavaisia omasta työllistymisestään valmistumisen jälkeen ja suhtautuivat uteliaisuudella siihen, millainen on ”tavallinen” työelämä ja työskentely koronapandemian suurimman huipun laannuttua. Vertauksena muihin aloihin tuotiin esille myös se, että vaikka työllistyminen onkin varmaa, on valinnan vaihtoehtoja enää tässä vaiheessa hyvin vähän. Yksi haastateltavista toi esille, että muilla yliopistoaloilla on suhteellisen helppoa tai

ainakin toteutettavissa olevaa vaihtaa esimerkiksi pääainetta tai opintokokonaisuutta, mutta lääketieteitä opiskellessaan opinnot ovat hyvin strukturoituja ja hyödyttävät vain tätä tulevaisuutta, eikä joustoa tai vaihtamisen varaa ole samalla tavalla kuin muilla aloilla.

5.2.4 Humanistis-yhteiskuntatieteiden opiskelijoiden ryhmät

Humanistis-yhteiskuntatieteellisissä ryhmissä koronaviruksen vaikutusten koettiin olevan hyvin erilaisia ja monipuolisia haastateltavien elämässä. Toisaalta koronapandemia ja sen aikaansaamat rajoitukset mahdollistivat etäopiskelun ja tämän kautta jo aiemman poismuuton opiskelukaupungista, toisaalta nopeuttivat loppuvaiheen opintoja ja gradun tekoa ja toisaalta sosiaalisten kontaktien vähentyminen ja yksinolo on koettu tehneen hyvää tässä elämänvaiheessa. Suurimmalle osalle koronavirus on myös aiheuttanut erilaisia negatiivisia kokemuksia ja seurauksia, kuten ulkomaanharjoittelun ja kesätöiden peruuntumisen tai keskeytymisen, tulotason tippumisen, opintojen vaikeutumisen niiden siirtyessä etäopetukseksi sekä vertaistuen puutteen loppuvaiheen opinnoissa.

Tulotason tippumisesta puhuttiin erityisesti siltä osin, että korona-aika on vaikeuttanut muutamien haastateltavien opintoja ja näin myös hidastanut kurssien tekoa ja ennen pitkää valmistumista. Tämä on johtanut osalla jopa opintotukikuukausien loppumiseen, joka on aiheuttanut taloudellisia huolia tulojen vähentyessä. Toisaalta huolet tulevaisuudessa työllistymisestä ja työpaikkojen saamisen vaikeudesta eivät haastateltavien mukaan motivoi opintojen suorittamista ja valmistumista; erityisesti kulttuurialojen opiskelijat kertovat olevansa vaikeassa tilanteessa, koska alan työpaikat ja niiden saatavuus riippuvat lähes kokonaan tartuntatilanteesta sekä voimassa olevista rajoituksista. Osa kertoi elävänsä loppuvaiheen opintojensa tai valmistumisensa jälkeen ”säästöliekillä” eli pyrkivät elämään minimimenoilla ja säästöjensä avulla. Haastateltavista osa kertoi myös saavansa tarvittaessa taloudellista tukea

vanhemmiltaan, mikä osaltaan helpottaa heidän tilannettaan ja mistä he kertovat olevansa kiitollisia. Tämä osoittaa myös nuorten resilienssin eli vaikeissa tilanteissa selviytymisen ja erilaisten ratkaisujen löytämisen haastavissa tilanteissa. (Juntunen & Hyvönen 2020, 73)

Erityisesti humanistis-yhteiskuntatieteellisissä haastatteluryhmissä nostettiin esille kokemuksia työnhaun vaikeudesta ja ahdistuksesta omaa tulevaisuuttaan kohtaan. Valtaosa myös näiden ryhmien osallistujista suhtautui tulevaisuuteensa ja alaansa toiveikkaasti ja positiivisesti, mutta silti huoli työpaikan löytämisestä näkyi osalla haastateltavista. Koronatilanteen takia myöskään avoimia työpaikkoja ei ole koettu olevan kovinkaan paljon, mutta haastateltavat kertovat olevansa innokkaita siirtymään jo työelämään:

"mä oon niinku ihan hirveen niinku, vähän niinku tiiättekö semmonen hevonen joka ei malttais olla lähtemättä juoksemaan - se niinku kuopii oikein valmiina men- mä oon niinku niin valmis tekemään töitä"

Moni kuvasi olevansa "generalistialalla", jolloin tulevat työpaikat ja työtehtävät eivät myöskään ole yksiselitteisiä, vaan oma kiinnostuksenkohde täytyy löytää jo opiskeluaikana ja suunnata työnhakunsa ja osaamisensa sen mukaisiksi. Tämän ryhmän opiskelijoissa oli myös eniten vaihtelua työllistymiseen liittyvien asenteiden välillä: osa kertoi ahdistuksen ja epävarmuuden sijaan saaneensa nykyisen työpaikkansa ainakin osaksi koronaviruksen johdosta, sillä esimerkiksi opettajien jaksaminen koronapandemian aikana saattaa johtaa vapautuviin työpaikkoihin tai sijaisuuksiin kouluissa tai kasvattaa muuten henkilökunnan tarvetta erilaisissa organisaatioissa. Yksi haastateltavista toi myös esille työelämän jatkuvan muutoksen ja sen, ettei osaa hänen alansa tulevaisuuden työpaikoista ole välttämättä vielä edes olemassa.

"jotenki mä oon ajatellu sen vaan niin, että, että tää on niinku vaa ollu sellasta hyvää jotenki esimakua ehkä siitä, että miten paljon pitää tulevaisuudessa niinku sopeutua"

Haastateltava tiedosti siis esimerkiksi teknologian vaikutukset nykypäivän työelämän muutokseen ja työpaikkojen muokkautumiseen. (Melin & Nikula 2003, 261). Muutos ajaa toisaalta myös sopeutumiskykyyn ja odottamattomien tilanteiden ennakointiin, jonka keskellä erityisesti haastateltavat ovat osoittaneet resilienssiä.

Koronapandemian aikainen opintojen päättäminen, valmistuminen sekä työpaikkojen etsiminen ja hakeminen voidaan nähdä siis hyvin konkreettisena esimerkkinä nuorten aikuisten kyvystä sopeutua vallitseviin muuttuviin olosuhteisiin ja ympäristön vaatimuksiin. Vaikka tämän haastatteluryhmän alat koetaankin hyvin suureksi osaksi epävarmoiksi ja muuttuviksi, myös optimismia ja toiveikkuutta tulevaisuutta kohtaan oli lähes kaikilla.

6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Nuorten aikuisten asema työmarkkinoilla valmistumisen jälkeen on normaaliaikoinakin hyvin epävarma ja siellä menestyminen on hyvin yksilöllistä ja monista seikoista riippuvaista, mutta koronapandemian vaikutukset työelämätransitioon ovat hyvin laajoja. Tutkimuksessani olen tarkastellut nuorten aikuisten kokemuksia työelämään siirtymisestä koronapandemian aikana ja sitä, millaisena nuoret näkevät oman alansa työllisyystilannetta tänä aikana. Tarkastelun kohteena ovat siis olleet heidän kokemuksensa ja näkemyksensä koronapandemian aiheuttamista muutoksista työelämään siirtymisessä ja ryhmähaastattelujen kautta oli hyvä keino saada aiheista keskustelua yhdessä vertaistensa kanssa.

Erilaisten kriisien myötä myös työllisyysnäkymät sekä taloudellinen tilanne muuttuvat suuresti, mikä aiheuttaa muutoksia myös monille muille elämän osa-alueille. Työelämän ja työvoiman muuttuneen kysynnän keskellä on tärkeää osata sopeutua muutoksiin nopeasti ja ketterästi. Koska työelämätransitiovaiheessa olevat nuoret ovat jo valmiiksi muuttuvassa ja usein myös epävakaa tilanteessa sekä työelämän vaatimusten että taloudellisen aseman osalta, ovat erityisesti koronapandemian aiheuttamat olosuhteet kasvattaneet tilanteen epävarmuutta entisestään. Nuorten asema taloudellisen epävakauden ja epävarmojen työllisyystilanteiden keskellä on melko haastava ja tilanne vaatii runsaasti resilienssiä ja ongelmanratkaisukykyjä.

Kuten analyysi- sekä tulososiossa toin esille, koronapandemian aiheuttamat muutokset työelämätransitiossa sekä arkielämässä olivat haastateltavien mukaan

hyvin yksilöllisiä ja erilaiset tilanteet koettiin hyvin eri tavoin. Toisia aloja nopeasti levinnyt ja merkittäviä muutoksia aiheuttanut koronakriisi suorastaan hyödytti tai ainakin piti työtilanteen ennallaan, mutta osaan aloista rajoitukset sekä uudet käytännöt vaikuttivat toisia enemmän luoden osaltaan myös eriarvoisuutta sekä huolta tulevaisuuden työpaikoista sekä omasta työllistymisestäään.

Haastattelujen analyysin sekä alakohtaisen tulosesittelyn jälkeen voidaan päätellä, että haastateltavista aloista epävarmuutta valmistumisen jälkeisestä työllisyydestään kokevat pääasiassa niin sanotut generalistialat eli humanistis-yhteiskuntatieteelliset opiskelijat ja näiltä aloilta valmistuneet. Suoraan ammattiin opiskelevat, kuten psykologit ja lääkärit, eivät koe työllistymistään lainkaan epävarmana tai haasteellisena. Myös IT- ja kauppatieteellisellä alalla opiskelevat kokevat melko suurta varmuutta työllistymisestäään.

Sekä humanistis-yhteiskuntatieteellisissä haastatteluryhmissä että IT- ja taloustieteiden haastatteluryhmissä suuri teema työllistymiseen liittyen oli oman osaamisen kehittäminen, erottautuminen sekä oman itsensä oikeanlainen markkinointi työmarkkinoita ja muuttunutta kysyntää varten. Näyttöä omasta osaamisestaan tulee myös olla mahdollisimman paljon ja useimmiten jo aiempaa työkokemusta omaavat työllistyvät myös oman näkemyksensä mukaan valmistumisensa jälkeen paremmin ja kertovat suhtautuvansa toiveikkaasti tulevaisuudessa työllistymiseensä. Aiempaan kokemukseen suuri vaikuttava tekijä on myös koronasta johtuvista syistä keskeytyneet tärkeät siirtymävaiheiden aktiviteetit ja työkokemusten lähteet, kuten opiskelijavaihdot, kesätyöt, osa-aikatyöt sekä kotimaan ja ulkomaanharjoittelut. Monella haastateltavista tiedossa olleet työt tai liikkuvuusjaksot olivat peruuntuneet tai siirtyneet etänä suoritettaviksi senhetkisen tartuntatilanteen ja leviämisvaiheen vuoksi, jonka takia nämä tärkeät kokemukset jäivät puuttumaan tai muutoin vajavaisiksi. Esimerkiksi harjoittelun peruuntuminen vaikuttaa suoraan opiskelijan osaamiseen ja työkokemuksen puutteeseen, jonka takia työllistyminen tulevaisuudessa muuttuu aiempaa haastavammaksi.

Myös opintojen valmistuminen tai uuden työpaikan saaminen voivat tuntua vähäpätöisiltä, koska koronapandemian aikana ei ole ollut mahdollista pitää

ainakaan isoja juhlia, joita on ehkä odotettu koko opiskelujen ajan. Työelämätransitio saattaa jäädä tuntumaan ikään kuin ”vajaalta” tai siltä, että tilanteesta jää puuttumaan jotakin merkittävää. Juhliminen antaa hetken vapauden omista velvollisuuksistaan ja tilaisuuden juhlia ja olla omista saavutuksistaan ylpeä, sillä opiskeluaika on useiden vuosien mittainen. Transitioon kuuluvat siirtymäriitit ja niiden puute vaikuttavat siis siirtymän kokemukseen ja tekevät juhlimisen arvoisista saavutuksista vähäisen tuntuista ja siirtymä on tuntunut monella haastatellulla hyvin vaivikkaiselta ja vähemmän merkittävältä. Konkreettinen siirtymän puuttuminen saattaa vaikuttaa myös tulevaisuudessa nuorten luottamukseen omaa osaamistaan kohtaan.

7 POHDINTA

Haastatteluaineistomme keräämisessä ei ole käytetty systemaattisia perusteluja haastateltavien koulutus -tai uravalinnoille tai hajautettu heitä asuinpaikan tai opiskelupaikan perusteella. Alakohtaiset ryhmät on muodostettu sopivien haastateltavien perusteella, eivätkä ne täten ole merkitseviä tai niiden perusteella ei ole mahdollista tehdä yleistyksiä, mutta fenomenologinen, kokemuksia korostava ja ymmärtävä tutkimus on tarpeellinen alan tutkimuskentällä saadaksemme lisää ymmärrystä koronapandemian vaikutuksista nuorten aikuisten elämään ja erityisesti heidän kokemuksiinsa omaan alaansa ja työllistymiseensä nähden.

On kuitenkin mielekästä analysoida transiiovaiheessa olevien nuorten aikuisten näkemyksiä omasta tilanteestaan ja saada tämän kautta arvokasta kokemustietoa siitä, millaisia ovat koronapandemian aiheuttamat muutokset heidän arkielämässään. Haastateltavat valikoituivat myös melko pitkälti lähipiirimme kautta ja mahdollisten haastattelukutsuina lähettämiemme sähköpostien vastauksina. Haastateltavat ovat siis joko itse tehneet aloitteen haastatteluun osallistumiselle tai ovat suostuneet suoraan pyyntöömme, jolloin haastatteluryhmät ovat saattaneet olla hyvin homogeenisia. Haastatteluun on voinut myös hakeutua paljon sellaisia ihmisiä, jotka ovat toiveikkaita tulevaisuutensa ja työllistymisensä suhteen tai omaavat jo valmiiksi oman alan työpaikan. Usein omista asioista on helpompi puhua silloin, kun asiat ovat suhteellisen hyvin - vaikeista asioista tai omasta koetusta epävarmuudesta ei välttämättä haluta puhua niin avoimesti kuin hyvistä asioista ja tilanteista. Tämä saattaa

vaikuttaa siihen, miten ryhmähaastatteluissa keskustellaan asioista ja mihin sävyyn osallistujat kertovat omista kokemuksistaan ja näkemyksistään.

Työelämätransition haasteet ovat erityisesti nuorten haavoittuvassa asemassa koronakriisin aikana samalla tavoin, kuin mitä aiempien talouskriisien aikana on tuotu myös ilmi. Työkokemuksen puute sekä opintojen hiljattainen päättäminen saattavat viitata myös taloudellisesti heikompaan asemaan. Myös kriisien aikainen työttömyyden nousu sekä entistä suurempi kilpailu olemassa olevista työpaikoista kovenee jättäen nuoret aikuiset vaikeaan asemaan. Kilpailullisuus sekä toisaalta myös vaatimukset itsenäisyydestä ja tehokkuudesta työmarkkinoilla kasvavat todennäköisesti entisestään yhä spesifimpien osaamisalojen syntyessä ja kysynnän kasvaessa entisestään. Erityisesti koronakriisin aiheuttamat haasteet työelämään siirtymisessä saattavat tulevaisuudessa vaikuttaa yhä enemmän siihen, että työelämätransitiota ei mielletä enää lineaariseksi prosessiksi, vaan tiedostetaan siirtymän kompleksisuus ja siihen vaikuttavat tekijät ja osin myös kaoottisuus. (Stokes & Wyn 2007, 498).

Aineisto on kerätty aikavälillä joulukuu 2020 – maaliskuu 2021, ja haastattelukysymyksiin on vastattu siihen mennessä saatavilla olevien tietojen ja tilanteiden mukaan. Tutkimuksessani olen tarkastellut haastateltavien sen hetkisiä näkemyksiä omasta työllisyystilanteestaan, ja vain aika kertoo, miten tilanne vaikuttaa pitemmällä aikavälillä työmarkkinoihin ja työelämätransition. Myös ensimmäisestä haastattelusta on kulunut jo aikaa aineiston analyysin ajankohtaan nähden ja niiden välillä saattaa tällöin olla eroja siinä, mitä haastateltavat pitävät ”normaalina” ja että millaiset rajoitukset ovat tuolloin olleet voimassa sekä ajallisesti että paikkakuntakohtaisesti.

Aiempaa koronapandemiaan liittyvää tutkimusta tarkastelleena näen myös, että laadullinen, kokemusperäinen tutkimus on jäänyt melko vähäiseksi aiheen sisällä. Määrällisiä tutkimuksia koronan aiheuttamista muutoksista, sairauksista ja yhteiskunnallisista muutoksista on tehty hyvin laajasti viimeisen vuoden sisällä, mutta kokemusperäinen, laadullinen tutkimusenteko on jäänyt yleistettävissä olevien ja suurten aineistojen alle. Luonnollisesti uudesta tilanteesta ja pandemiasta on tärkeää tehdä ensin kvantitatiivista tutkimusta yleistettävissä olevien laajojen aineistojen avulla, mutta myös laadullinen haastattelututkimus on tärkeää, jotta voisimme

ymmärtää ilmiötä ja sen seurauksia paremmin erilaisten kohderyhmien näkökulmista. Toisaalta näen tärkeäksi myös tutkimuksen koronapandemian eriarvoistavuudesta sekä siitä, millaisin eri tavoin se on vaikuttanut eri ryhmiin, ammattialoihin ja ikäluokkiin.

Tutkielmani tuo tutkimuskentälle kokemusperäistä tietoa nuorten aikuisten työelämätransition haasteista sekä koronapandemian koetuista vaikutuksista työllistymiseen ja työmarkkinoihin ja koen, että erityisesti laadulliselle tutkimukselle koronapandemian vaikutuksista nuoriin sekä myös muihin ikäluokkiin on tulevaisuudessaakin tarvetta. Tulevaisuudessa nuorten työelämätransitiota tulee varmastikin leimaamaan entistä enemmän sen kompleksisuus ja muuttuva rakenne, muutokset esimerkiksi työsuhteiden pituuksissa, työstä pois jäämisessä ja työelämään palaamisessa uudelleen pidentyneen nuoruuden ja useiden eri aikuisuuteen siirtymien johdosta. Siirtymää ja opinnoista valmistumisen jälkeistä aikaa tulee todennäköisesti hankaloittamaan myös koronapandemian aikaansaamat vaikutukset vielä pitkään tällä hetkellä voimassa olevien rajoitusten päätyttyäkin; myös tämä voi johtaa työelämätransition olevan tulevaisuudessa entistä monivaiheisempi prosessi, joka enää harvoin olisi täysin selkeä ja kertaluontoinen siirtymä.

Haastatteluaineiston keräämiseen osallistuminen oli arvokas kokemussiksi, että minulla oli tätä kautta mahdollisuus saada ensikäden tietoa sen hetkisten opiskelijoiden ja vastavalmistuneiden kokemuksista koronapandemian vaikutusajan aikana. Vallitseva tilanne on historiallinen, ja voin omasta puolestani nyt jo nähdä eroja haastatteluaineiston keräämisajankohdan ja tutkielmani viimeistelyn ajankohdan välillä; koronapandemian aiheuttamat tilanteet ja muutokset vaihtelevat jatkuvasti ja nopealla aikataululla, ja siksi on tärkeää kerätä siihen liittyvää aineistoa jatkuvasti, jotta kustakin ajankohdasta on mahdollisimman paljon tietoa jatkotutkimusta varten. Näen, että tutkielmani on hyvä lisä nuorisotutkimuksen tutkimuskentälle sekä koronapandemiasta kertovaan tutkimuskokoelmaan.

LÄHTEET

1. Aapola S, Ketokivi K, eds. *Polkuja ja poikkeamia : Aikuisuutta etsimässä*. 2. uud. p. ed. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto : Nuorisotutkimusseura; 2013Julkaisuja / Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura. <https://jyu.finna.fi/Record/jykdok.1290261>.
2. Ahmady, S., Shahbazi, S., & Heidari, M. (2020). Transition to Virtual Learning During the Coronavirus Disease-2019 Crisis in Iran: Opportunity Or Challenge?. *Disaster medicine and public health preparedness*, 14(3), e11-e12.
3. Arendt, Hannah (2006): *Between Past and Future: Eight Exercises in Political Thought*. Lontoo: Penguin.
4. Arnett JJ. *Emerging adulthood : The winding road from the late teens through the twenties*. New York ; Oxford: Oxford University Press; 2004. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&scope=site&db=nlebk&AN=138242>.
5. Beck, U., & Beck-Gernsheim, E. (2002). Losing the traditional: individualization and 'precarious freedoms'. In *Individualization: Institutionalized individualism and its social and political consequences* (pp. 1-21). SAGE Publications Ltd, <https://www-doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.4135/9781446218693.n1>
6. Brooks R, ed. *Transitions from education to work : New perspectives from europe and beyond*. Basingstoke England ; New York: Palgrave Macmillan; 2009. <https://jyu.finna.fi/Record/jykdok.1118460>.
7. Buchmann, M. (1989). *The script of life in modern society*. Chicago: Chicago University Press.
8. Buss, P. M. (2009). Public health and the world economic crisis.
9. Chisholm, L., & Hurrelmann, K. (1995). Adolescence in modern Europe. Pluralized transition patterns and their implications for personal and social risks. *Journal of adolescence*, 18(2), 129-158.
10. Côté, J.E. & Bynner, J. M. (2008). Changes in the transition to adulthood in the UK and Canada: The role of structure and agency in emerging adulthood. *Journal of Youth Studies*, 11, 251-268.
11. DeFilippis, E., Impink, S. M., Singell, M., Polzer, J. T., & Sadun, R. (2020). Collaborating during coronavirus: The impact of COVID-19 on the nature of work (No. w27612). National Bureau of Economic Research.
12. Donche V, Kyndt E, Lindblom-Ylänne S, Trigwell K, eds. *Higher education transitions : Theory and research*. London: Routledge; 2017New perspectives

- on learning and instruction. <https://www.taylorfrancis.com/books/9781315617367>.
13. Gordon T, Aaltonen S, Lappalainen N, et al, eds. *Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli*. Tampere: Vastapaino; 2008Julkaisu. <https://jyu.finna.fi/Record/jykdok.1056131>.
 14. Heinämaa, S., Iaitos, Y. j. f., Philosophy, D. o. S. S. a. & Filosofia. (2016). *Ihmistieteellinen kriisi-diagnoosi*. Tieteellisten Seurain Valtuuskunta.
 15. Helve, H., & Bynner, J. (Eds.). (2007). *Youth and social capital*. London: Tufnell Press.
 16. Holland, J. (2007). *Inventing adulthoods: Making the most of what you have*. In H. Helve & J. Bynner (Eds.), *Youth and social capital* (pp. 11–28). London: Tufnell.
 17. Joutsenvirta, M. 2019 teoksessa Haikkola L, Myllyniemi S. *Hyvää työtä! : Nuorisobarometri 2019*. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto; 2020. <https://jyu.finna.fi/Record/jykdok.2033261>.
 18. Julkunen R. (2014). *Kuusikymmentä ja työssä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-5888-6>.
 19. Juntunen, T., Hyvönen, A., tiedekunta, H., Sciences, F. o. H. a. S., Valtio-oppi & Science, P. (2020). *Koronakriisi, informaatio ja resilienssipolitiikka*. Suomen rauhan tutkimusyhdistys ry.
 20. Järvinen, T., & Vanttaja, M. (2001). Young people, education and work: Trends and changes in Finland in the 1990s. *Journal of Youth Studies*, 4, 195–207.
 21. Koistinen, P. (2014). *Työ, työvoima ja politiikka*. Vastapaino.
 22. Hannikainen, M. & Eloranta, J. 2019 Teoksessa Laine J, Laine J, Fellman S, Hannikainen M, Ojala J. *Vaurastumisen vuodet : Suomen taloushistoria teollistumisen jälkeen*. Helsinki: Gaudeamus; 2019. <https://www.elibrary.com/jyu/9789523455566> <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-345-556-6>.
 23. Havighurst, R. J. (1948). *Developmental tasks and education*. New York: Longman.
 24. Hur, S. (2018), "The lost generation of the Great Recession", *Review of Economic Dynamics*, Vol. 30, pp. 179-202.
 25. Kot, P., Roznowski, B. & Ertelt, BJ. Construction and validation of the life roles self-efficacy scale for young adults in school-to-work transition. *Curr Psychol* (2020). <https://doi.org/10.1007/s12144-020-01083-7>
 26. Laine J, Laine J, Fellman S, Hannikainen M, Ojala J. *Vaurastumisen vuodet : Suomen taloushistoria teollistumisen jälkeen*. Helsinki: Gaudeamus;

2019. <https://www.elibrary.com/jyu/9789523455566> <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-345-556-6>.
27. Liebenberg, L., & Ungar, M. (2009). *Researching Resilience*. University of Toronto Press, Scholarly Publishing Division.
 28. Loades, M. E., Chatburn, E., Higson-Sweeney, N., Reynolds, S., Shafran, R., Brigden, A., ... & Crawley, E. (2020). Rapid systematic review: the impact of social isolation and loneliness on the mental health of children and adolescents in the context of COVID-19. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*.
 29. Lusardi, A. (2008). *Overcoming the saving slump: How to increase the effectiveness of financial education and saving programs*. University of Chicago Press.
 30. Melin, H. & Nikula, J. (2003). *Yhteiskunnallinen muutos (Tampere.)*.
 31. Myllyniemi, S. & Kiilakoski, T. (2019) Tilasto-osio. Teoksessa Elina Pekkarinen & Sami Myllyniemi (toim.) *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 140. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö & Valtion nuorisoneuvosto & Nuorisotutkimusseura. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2019/03/NB_2018_web.pdf
 32. Narksompong, J., & Limjirakan, S. (2015). Youth participation in climate change for sustainable engagement. *Review of European, Comparative & International Environmental Law*, 24(2), 171-181.
 33. Neugarten, B. L., Moore, J. W., & Lowe, J. C. (1965). Age norms, age constraints, and adult socialization. *American Journal of Sociology*, 79, 710-717.
 34. Nurmi, J.-E. (2004). Socialization and self-development: Channeling, selection, adjustment, and reflection. In R. M. Lerner & L. Steinberg (Eds.), *Handbook of adolescent psychology* (2nd Ed., pp. 85-124). Hoboken, NJ: Wiley.
 35. Nathiya, D., Singh, P., Suman, S., Raj, P., & Tomar, B. S. (2020). Mental health problems and impact on youth minds during the COVID-19 outbreak: Cross-sectional (RED-COVID) survey. *Social Health and Behavior*, 3(3), 83.
 36. Oinonen, E. (2001). Perheellistyminen ja vanhemmuus aikuisuuden määrittäjänä. Teoksessa Kuure, T. *Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisoasiain neuvottelukunta, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Nuorisotutkimusseura & Kuure, T. (2001). Aikuistumisen pullonkaulat. [Nuorisotutkimusseura], 109-125.*
 37. Paakkunainen, Kari & Myllyniemi, Sami (2007) *Tihentyvä sukupolvipolitiikka ja aktiivisuuden kasautuminen*. Teoksessa Paakkunainen, Kari (toim.) *Sukupolvipolitiikka. Nuoret ja eduskuntavaalit 2007*.

- Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 72. Helsinki: Opetusministeriö & Nuorisotutkimusseura & Nuorisoasiain neuvottelukunta
38. Pohl A, Walther A. Activating the disadvantaged. variations in addressing youth transitions across europe. 2007;26(5):533-553. <https://doi.org/10.1080/02601370701559631>. doi: 10.1080/02601370701559631.
 39. Ranta M. *Pathways to adulthood : Developmental tasks, financial resources and agency*. Jyväskylä: University of Jyväskylä; 2015. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6227-2>.
 40. Ranta, M., Punamäki, R. L., Chow, A., & Salmela-Aro, K. (2020a). The economic stress model in emerging adulthood: The role of social relationships and financial capability. *Emerging Adulthood*, 8(6), 496–508.
 41. Ranta, M., Silinskas, G., & Wilska, T. A. (2020b). Young adults' personal concerns during the COVID-19 pandemic in Finland: an issue for social concern. *International Journal of Sociology and Social Policy*. 40(9/10), 1201–1219.
 42. Ranta, M., Punamäki, R.-L., Tolvanen, A., & Salmela-Aro, K. (2012). The role of financial resources and agency in success and satisfaction regarding developmental tasks in early adulthood. In S. L. Blair (Ed.), *Economic stress and the family (Contemporary perspectives in family research)* (Vol. 6, pp. 187–233). Bingley: Emerald Group Publishing Limited.
 43. Reckwitz, A. (2002). Toward a theory of social practices: A development in culturalist theorizing. *European Journal of Social Theory*, 5, 243–263.
 44. Ronkainen, S., & Naskali, P. (2007). Paikka ja paikattomuuden etuoikeus. *Nais-tutkimus* 20 (2007): 2.
 45. Schoon I, Silbereisen RK, eds. *Transitions from school to work : Globalization, individualization, and patterns of diversity*. New York: Cambridge University Press; 2009 Jacobs Foundation series on adolescence. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/jyvaskylaebooks/detail.action?docID=461103>.
 46. Serido, J., Shim, S., & Tang, C. (2013). A developmental model of financial capability: A framework for promoting a successful transition to adulthood. *International Journal of Behavioral Development*, 37(4), 287-297.
 47. Silinskas, G., Ranta, M., & Wilska, T-A (2021). Financial Behaviour Under Economic Strain in Different Age Groups: Predictors and Change Across 20 Years. *Journal of Consumer Policy* (ahead of print). <https://doi.org/10.1007/s10603-021-09480-6>
 48. Smith, David Woodruff, 2009. Phenomenology. Zalta, Edward N. (ed.). *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2013 Edition).

49. Stokes, H., & Wyn, J. (2007). Constructing identities and making careers: Young people's perspectives on work and learning. *International Journal of Lifelong Education*, 26(5), 495-511.
50. Tevington, P. (2018), "Privileged to worry: social class, cultural knowledge, and strategies toward the future among young adults", *The Sociological Quarterly*, Vol. 59 No. 2, pp. 204-233.
51. Tuomi-Gröhn T, Engeström Y, eds. *Between school and work : New perspectives on transfer and boundary-crossing*. Oxford: Pergamon; 2003 Advances in learning and instruction series. <https://jyu.finna.fi/Record/jykdok.918961>.
52. Turel, O., Serenko, A., & Bontis, N. (2011). Family and work-related consequences of addiction to organizational pervasive technologies. *Information & Management*, 48(2-3), 88-95.
53. Valli, R., Aaltola, J., Aaltola, J., Laine, T., Moilanen, P., Kiviniemi, K., . . . Collin, K. (2015). Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin (4. uud. p.). PS-kustannus.
54. Viitala R. *Henkilöstöjohtaminen : Strateginen kilpailutekijä*. 4. p. ed. Helsinki: Edita; 2014. <https://www.ellibslibrary.com/jyu/978-951-37-6411-1>.
55. Wiersma, J., Alessie, R. J., Kalwij, A., Lusardi, A., & van Rooij, M. (2020). Skating on thin ice: New evidence on financial fragility.
56. Wilska, T. A. (2005). Joustaako työ-joustaako perhe. Nuorten aikuisten epätyypillisen työn ja työelämän joustojen tarkastelu erityisesti perheiden ja perheellistymisen kannalta. Helsinki: Väestöliitto, Väestötutkimuslaitos.
57. Wilska, T., Nyrhinen, J., Tuominen, J., Šilinskas, G. & Rantala, E. (2020). Kulutus koronan aikaan - ja sen jälkeen: Tutkimus COVID-19-epidemian rajoitustoimien vaikutuksesta kuluttajien käyttäytymiseen, taloudelliseen toimintaan ja hyvinvointiin. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu.
58. Wyn, J. & White, R. (1997). *Rethinking youth*. London: Sage. Ylitalo, M. (2009). Nuorten kotitalouksien asema kulutuksessa [The consumption status of young households]. Helsinki: Statistics Finland, Hyvinvointikatsaus, 1.

Finlex 2016: Nuorisolaki 21.12.2016/1285, luettu 17.5.2021

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/2016/20161285?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=nuori>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Työvoimatutkimus [verkkójulkaisu].

ISSN=1798-7830. Työllisyys Ja Työttömyys 2020. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 22.3.2021]. Saatavilla http://www.stat.fi/til/tyti/2020/13/tyti_2020_13_2021-03-04_tie_001_fi.html, luettu 22.3.2021.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Tilannekatsaus koronaviruksesta. päivitetty 31.12.2020. Luettu 3.1.2021. Saatavilla <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/tilannekatsaus-koronaviruksesta>

Uusi koronavirus (COVID-19) Terveyskirjasto Duodecim. Päivitetty 25.11.2020. Luettu 23.5.2021. Saatavilla https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk01257

WHO: Coronavirus disease (COVID-19), tiedot päivitetty 2.1.2021, luettu 3.1.2021. Saatavilla <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>

World Health Organization (2011), "Impact of economic crises on mental health", available at: https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0008/134999/e94837.pdf.

WWF 2020: Ilmastonmuutos. Luettu 10.1.2021. Saatavilla: <https://wwf.fi/uhat/ilmastonmuutos/>